

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vztahy mezi lidmi v kurikulu vybrané základní školy
Relations among people in curriculum at chosen primary school

Bc. Simona Tomanová

Vedoucí práce: PhDr. Miroslava Kovaříková, Ph.D

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: N PG-VZ

2018

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vztahy mezi lidmi v kurikulu na vybrané základní škole“ vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 13. 4. 2018

Bc. Simona Tomanová

Poděkování:

Chci z celého srdce poděkovat vedoucí mé práce PhDr. Miroslavě Kovaříkové, Ph.D za ochotu, podporu a rady, kterými mě provázela po celou dobu mého studia a během psaní diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala žákům, kolegyním, kolegům a vedení naší školy, kteří mě podporovali během mého studia a pomohli mi při realizaci práce. Největší dík patří mé rodině, která se mnou měla obrovskou trpělivost, a po celou dobu mého studia mě podporovala.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá mezilidskými vztahy v kurikulu na vybrané základní škole. Sledováno bude formální i neformální kurikulum školy na druhém stupni a implementace problematiky vztahů mezi lidmi.

V teoretické části bude popsána důležitost sociální psychologie v problematice vlivu sociálního prostředí na výchovu a vzdělávání dětí, uplatnění sociální psychologie v pedagogice pro pochopení dětí a dospívajících v jejich žákovské sociální situovanosti, implementace problematiky vztahů mezi lidmi v učebním dokumentu – kurikulu, vybrané základní školy a vymezení pojmu klima školy formou literární rešerše.

Praktická část je rozdělena na dvě části. První část obsahuje kvantitativní šetření provedené mezi pedagogy a žáky na druhém stupni základní školy kvantitativní metodou, kde pedagogové a žáci odpovídá na otázky v dotazníku. Dotazníky zjišťují pohled na školu jak ze strany pedagogů a žáků, tak ve vzájemné interakci. Pedagogové i žáci posuzují všechny, se kterými se každodenně setkávají. Druhá část obsahuje kvalitativní šetření formou strukturovaných rozhovorů s pěti zástupci školy – žákem, pedagogem, uklízečkou, školníkem a kuchařkou. Strukturované rozhovory jsou použity kvůli efektivnějšímu zmapování klimatu školy. Výstupem výzkumného šetření bude evaluace školy v oblasti hodnocení vztahů mezi pedagogickými pracovníky, žáky a nepedagogickými pracovníky, porovnání výsledků s autoevaluací školy v minulých letech a následná reflexe situace.

KLÍČOVÁ SLOVA

Formální a neformální kurikulum, klima školy, hodnocení školy, vztahy, dorozumívání

ABSTRACT

The diploma thesis is focused on interpersonal relations in curriculum at chosen primary school. Both formal and informal curriculum of the lower secondary school are studied here and also the integration of the interpersonal issues.

The social psychology importance in the influence of the social background issue on upbringing and education of children is described in theoretical part of this thesis, just as the application of the social psychology in pedagogy for understanding children and adolescents in their pupils' social circumstances, integration of the interpersonal issues in the teaching document – curriculum, chosen primary schools and term definition in the form of literary research.

Practical part is divided into two sections. The first section includes quantitative research accomplished among teachers and pupils at lower secondary school by the qualitative method, in which teachers and pupils answer questions. The questionnaires survey the point of view from both sides of teachers and pupils and mutual interaction. Teachers and pupils assess everybody they meet daily. The second section includes qualitative research in the form of structural interviews with five school representatives – a pupil, a teacher, a cleaning lady, a school caretaker and a female cook. These structural interviews are used for more effective school climate monitoring. The research survey outcome is the school evaluation in the assessment area of relations among teachers, pupils and non-pedagogical staff, comparison of the results with the school auto-evaluation in last years and the subsequent reflection of that situation.

KEY WORDS

Formal and informal curriculum, school norms, the assessment of the school, relations, communication

Obsah

Úvod	8
1 Historie sociální psychologie	9
1.1 Určení a popis hlavních konceptů sociální psychologie	11
1.2 Sociální psychologie v Čechách (Československu).....	12
1.3 Aplikovaná sociální psychologie	13
2 Člověk v sociálních souvislostech.....	15
2.1 Situovanost osobnosti v mezilidských vztazích.....	16
2.2 Vztah učitel – žák.....	16
3 Podpora mezilidských vztahů jako součást vzdělávání.....	17
3.1 Podpora mezilidských vztahů v učebním dokumentu - kurikulum	19
3.2 Lidské vztahy v základním vzdělání.....	21
3.3 Implementace mezilidských vztahů do kurikula.....	23
4 Škola jako socializační činitel vztahů	25
4.1 Psychosociální klima školy.....	26
4.2 Typy klimatu školy	29
5 Slovo na závěr	30
6 Praktická část.....	31
6.1 Cíle výzkumného šetření.....	31
6.2 Výzkumné dílčí otázky pro praxi.....	32
6.3 Metoda výzkumu	32
6.3.1 Kvantitativní výzkum	32
6.3.2 Charakteristika zkoumaného souboru	37
6.3.3 Výsledky šetření klimatu školy formou dotazníků.....	40
6.3.4 Odpovědi žáků a učitelů na vybrané položky dotazníků	41
6.3.5 Výsledky vybraných aspektů školy společných pro žáky a učitele	44
6.3.6 Závěr dotazníkového šetření:.....	48
6.4 Kvalitativní výzkum.....	52
6.4.1 Výzkumné dílčí otázky	52
6.4.2 Charakteristika zkoumaného souboru	52
6.4.3 Rozhovory	53
6.4.4 Analýza rozhovorů	67
6.4.5 Vyhodnocení rozhovorů	69

6.5	Závěr výzkumné části - praktické dopady pro praxi.....	69
7	Závěr.....	72
8	Seznam použitých informačních zdrojů.....	73
9	Seznam příloh.....	76

Úvod

Tématem diplomové práce je implementace problematiky vztahů mezi lidmi do kurikula vybrané základní školy.

Mezilidské vztahy jsou nejdůležitějšími vztahy v životě člověka již od jeho narození. Pokud dochází k jejich narušení, je narušen celý život člověka. Pro mě jako pro pedagoga je tato problematika na prvním místě. Toto téma jsem si vybrala z praktického důvodu. Pracuji na základní škole, na druhém stupni a velice mě zajímá, jak jsou nastaveny mezilidské vztahy v kurikulu naší školy a to nejen ve formálním, ale hlavně v neformálním a skrytém. Abych byla plně kompetentní a kvalifikovanou pedagožkou, musím vzít v úvahu fakt, že žák je sociální bytostí to znamená sociálně situovanou osobností, a že to, jakým způsobem je jeho osobnost rozvíjena, taková bude kvalita jeho života. Je nezbytně nutné, aby na zdraví žáků působil nejen osobní příklad učitelů, ale i vztahy mezi všemi zúčastněnými – učiteli, žáky a ostatními zaměstnanci. K dosažení očekávaných výsledků se proto předpokládá spolupráce všech.

Teoretická část diplomové práce se bude zabývat implementací problematiky vztahů mezi lidmi v kurikulu vybrané základní školy formou literární rešerše. Sledováno bude formální i neformální kurikulum školy.

Praktická část se formou kvantitativního a kvalitativního šetření zaměří na kvalitu mezilidských vztahů mnou vybrané školy, kde působím jako učitelka. Hlavní doménou je druhý stupeň základní školy. Důvodem výběru tohoto tématu bylo evaluační šetření v r. 2015, které se zaměřilo na vzdělávání a plnění cílů na naší škole a také na vzájemné vztahy mezi žáky a učiteli. Rozhodla jsem se zmapovat situaci, zda došlo na škole k nějakému posunu.

Hlavním cílem praktické části diplomové práce bude evaluace školy, na které pracuji, v oblasti hodnocení vztahů mezi pedagogickými pracovníky, žáky a nepedagogickými pracovníky a reflexe situace.

Teoretická část

1 Historie sociální psychologie

„V této kapitole bych chtěla přiblížit, co je předmětem sociální psychologie a jaké je její místo mezi vědními obory.“

Sociální psychologie prošla za přibližně více jak sto let svého trvání bouřlivým vývojem. Jako typicky hraniční disciplína – na pomezí psychologie a sociologie byla ovlivněna jinými vědními obory, zvláště sociologií. V průběhu let se proto měnil nejen předmět a metoda, ale tlakem na praktickou využitelnost poznatků ze sociologie a psychologie se hranice sociální psychologie více a více rozšiřovali. Sociální psychologie v sobě kloubí strukturu osobnosti (se svými kognitivními, emocionálně motivačními a volně regulačními funkcemi) a strukturu sociální reality (tu zde zastupují sociální procesy, sociální vztahy a sociální instituce). Pro určení vzniku sociální psychologie se považoval rok 1908 tedy rok vydání dvou na sobě nezávislých učebnic sociální psychologie (W. McDougall, 1908 a E. A. Ross, 1908). První autor tvrdil, že každé sociální chování lze odvodit z instinktů, druhý autor považoval jako zásadní skutečnost silné ovlivňování lidí jinými lidmi i v případě, že „jiní lidé“ ani nemusí být fyzicky přítomní. V roce 1871 publikoval český pedagog, psycholog a filosof Gustav Adolf Lindner ve Vídni práci *Myšlenky k psychologii společnosti jako základ společenské vědy*. Lindner vycházel z Herbartova výkladu, který přirovnává chování člověka ve společnosti k chování představ ve vědomí (to znamená, že se lidé ovlivňují stejně jako představy ve vědomí). Ale zároveň za další důležitý úkol považoval výklad vztahu mezi jedincem a společností, když poukázal na to, že z vědomí členů dané společnosti se tvoří vědomí společenské a společnost mimo jedince není ničím. Tím se Lindner přiblížil k jedné z otázek sociální psychologie, kterou se snažili řešit sociolog jako např. É. Durkheim a psychologové např. G. H. Mead, H. Wallon, L. S. Vygotskij. (Výrost, 2008)

Sociální psychologie by se dala vymezit do třech základních vývojových období: 1. Od vzniku sociální psychologie do roku 1945, 2. od roku 1945 do konce 60. let a 3. počátek 70. let 20. stol. po současnost. První období je pro sociální psychologii charakterizováno výše uvedenými publikacemi a dále publikací Thomase a Znanieckeho (1918) *Polský rolník v Evropě a Americe*, která položila základ empirickému výzkumu v podobě pojmu postoj. (Výrost, 2008)

V roce 1924 vychází často citovaná učebnice sociální psychologie Floyda Allporta. Na vztahy JÁ s okolím se zaměřuje kniha Geoga Herberta Meada z roku 1934. Druhé období přibližně v letech 1949 – 1969 je charakterizováno velkým nárůstem událostí. Mezi nejilustrativnější patří popis teorie atribuce v publikaci *Psychologie interpersonálního chování* Fritze Heidera (1958). Bestselerem se v sociologii, psychologii i v jiných oborech stala práce Ervinga Goffmana o seberepresentaci a utváření dojmu na jiné (1959). Toto období je bohaté nejen na výsledky výzkumů, ale také na jejich teoretickou reflexi. Důležitým se také stal rok 1965 kdy se *Journal of Abnormal and Social Psychology* rozdělil na dva časopisy: pro sociální psychologii nejvýznamnější titul – *Journal of Personality and Social Psychology* a *Journal of Abnormal Psychology*. Předmět sociální psychologie se začal podstatně rozšiřovat díky nastupující kognitivistické psychologii. Na prvním místě se stále držel laboratorní experiment, ale koncem období nastupuje do popředí také terénní experiment. Třetí období trvající do současnosti se vyznačuje snahou dovést sociální psychologii více ke každodenním sociálním problémům lidí a jejich řešení. Druhým úkolem bylo hledání nové metodologie, protože původní stála na laboratorním experimentu. Za to byla často kritizována, protože zde byla velice omezená možnost přiblížení takto získaných poznatků k řešení společenských reálných úkazů. Zdrojem nové metodologie v sociologii se stal sociální konstruktivismus. Do sociální psychologie se tento pojem dostal zásluhou Kennetha J. Gergena a klade si za cíl bádát, jak jsou znaky a symboly, ze kterých je složena lidská psychika a zároveň specifika kultury, připisovány věcem. (Výrost, 2008)

Americký psycholog, průkopník psychologie osobnosti Gordon Williard Allport pojal sociální psychologii jako vědní obor, který zkoumá, jak porozumět chování jedinců, jejich myšlenkám a citům ovlivňované reálnou, naznačovanou nebo představovanou přítomností jiných jedinců. (Výrost, 2008)

V roce 1946 upozorňoval francouzský spisovatel J. P. Sartre (podle D. G. Myerse, 2016, s. 8) že lidé jsou jedinci v situaci. „ *My lidé jsme především bytosti v nějaké situaci. Nelze nás odlišit od našich situací, protože ty nás formují a rozhodují o našich možnostech.*“ (Myers, 2016)

1.1 Určení a popis hlavních konceptů sociální psychologie

Sociální psychologie je psychologií, to znamená, že v jejím zájmu je jedinec a jeho sociální chování, přičemž je toto chování postihováno v situaci (tady a teď), v konkrétním vztahu, v konkrétní kultuře, v konkrétní krajině, ale i v interakci. Sociální psychologie tedy staví na seznamu základních stavebních kamenů sociálně psychologického poznání, které David G. Myers (2016, s. 9) nazývá: „skvělé myšlenky sociální psychologie“. Podle něj je jich sedm uskupených do tří oblastí:

První oblastí je sociální myšlení, které je tvořeno sociální realitou – přisuzování atribucí událostem, vlastností osobám včetně sebe samých na základě vlastních zkušeností, konstruování našeho pohledu na sociální realitu. Dále našimi sociálními intuicemi, které jsou mocné, někdy nebezpečné – důvěřování vlastnímu úsudku v situacích, které přeceníme a které jsou spojeny s rizikem. A nakonec postoji, které jsou formovány chováním a chování formují přesvědčení, city a zkušenosti člověka, které determinují jeho počínání.

Druhou oblastí jsou sociální vlivy. Sociální vlivy formují chování – zdrojem našich postojů nejsou jen naše vlastní zkušenosti, ale zkušenosti zprostředkované jinými lidmi, skupinami, institucemi a kulturou, která je naší součástí a dispozice formují chování – ve stejné situaci reagují různí lidé různě, protože jsou vyzbrojeni svými dispozicemi, které častým používáním posilují, než mění či oslabují.

Třetí oblastí jsou sociální vztahy. Sociální chování je také biologickým chováním – základem našeho Já je dědičnost a nositelem psychiky je mozek. „*Jsme bio-psycho-sociální organismy* (Myers, 2005, s. 9) Poslední skvělou myšlenkou jsou pocity a akce, které jsou vůči lidem někdy pozitivní a někdy negativní, protože city a konání vůči stejné osobě se postupem času mění, v závislosti na mnoha okolnostech. (Výrost, 2008)

Tyto principy sociální psychologie je možné použít v každodenním životě. Sociální psychologie má možnost poznat náš život blíže, zviditelnit maličkosti, které nás ovlivňují, které řídí naše myšlenky a chování. Díky ní můžeme poznat lépe sami sebe, získávat přátele, ovlivňovat ostatní kolem sebe a přiblížit se jim. Principy sociálního myšlení mají dopad také na naše zdraví, spokojený život.

Tato psychologická věda nám nedá odpověď na nejzákladnější otázku života – Co je smyslem lidského života? Co je naším osudem? – ale sociální psychologie nám pomáhá poskytnout způsob jak zodpovědět jiné neméně důležité otázky o životě – o našem životě, našich postojích, přesvědčeních a vztazích. (Myers, 2016)

1.2 Sociální psychologie v Čechách (Československu)

V naší zemi se jsou spjaty počátky sociálně psychologického myšlení s českým pedagogem, psychologem a filosofem Gustavem Adolfem Lindnerem, který v roce 1971 vydal knihu *Ideen zur Psychologie der Gesellschaft als Grundlage der Sozialwissenschaft* (Myšlenky k psychologii společnosti jako základ sociální vědy). Podtitul knihy zněl „Sozialpsychologie“. Byl první, kdo v evropské monografii použil pojem „sociální psychologie“. Po rozpadu Rakouska- Uherska a vzniku Československa se hlavní prioritou ve společnosti stala otázka národního charakteru nesoucí sebou sociálněpsychologický problém s interdisciplinárními postojovými rysy. Této otázce se u nás věnovali např. T. G. Masaryk (1974), F. Peroutka (1924) a na Slovensku A. Jurkovský (1943). Od roku 1918 do roku 1938 se sociálněpsychologická problematika studovala a vyučovala pouze v univerzitních kurzech sociologie, psychologie a filosofie, protože sociální psychologie jako samostatný obor se ještě nevyskytoval. V období okupace nacistů byly české univerzity uzavřeny. Po válce došlo ke krátkému období obnovy demokracie a to vedlo k rozvoji sociálních a humanitních věd. V roce 1946 vznikl Ústav pro výzkum veřejného mínění a do univerzitních kurzů byly zahrnovány i přednášky ze sociální psychologie. Po únoru 1948 se sociální psychologie již vyučovat a studovat nemohla, protože byla považovaná za „buržoazní psychologizaci sociálních procesů. Místo ní se tu objevila vlivná sovětská psychologie postavená na teorii, že duševní život jedince je podmíněn sociálně a proto je sociální psychologie zbytečná. (Výrost, 2008)

Částečné politické uvolnění nastalo koncem 50. let minulého století a sociální psychologie jako vědní disciplína se mohla postupně navracet. Koncem 60. let minulého století se sociální psychologie zaváděla jak na univerzitách, tak i v akademii věd a v roce 1967 byl založen Psychologický ústav ČSAV s oddělením sociální psychologie.

Byly vydány příručky sociální psychologie od M. Nakonečného, 1970, J. Janouška, 1988, dále publikace týkající se metodologii od M. Petruska, 1969, J. V. Musila, 1977 a V. Hrabala, 1979.

Ovšem stále byl výzkum poznamenán ideologií tehdejšího režimu a možnosti mezinárodní spolupráce byly více než dost omezené. Pokud bychom hovořili o horší stránce tehdejšího režimu tak docházelo k restrikcím až k potírání sociální psychologie jako vědy, v lepším případě byly společenské vlivy zdrojem stimulů pro rozvoj sociální psychologie. Nové možnosti se otevřely sociální psychologii a sociálním psychologům až s odstraněním ideologické bariéry, po roce 1989. V současnosti roste poptávka po výzkumu a vzdělávání v sociální psychologii. (Výrost, 2008)

1.3 Aplikovaná sociální psychologie

Pochopit člověka a lidi kolem nás není vůbec jednoduché. V každém člověku je ukryto mnohem víc, než by bylo možné pozorovat pouhým okem. Vlastně v každém z nás je malá část psychologa a dá se bez nadsázky říci, že víceméně úspěšná. Ale lidé jsou velice složité bytosti a my se můžeme domnívat, že někoho skutečně známe velice dobře a on nás může překvapit něčím jiným. Potenciál, který člověk uvnitř sebe má, není nikdy navenek zcela zřejmý, proto je tu psychologie. Psychologové jsou ti, kteří dokáží jít cíleně pod povrch člověka, aby poznali hlubší mechanismy, které se opakují v chování lidí. Zabývají se různými oblastmi a funkcemi lidské mysli, jak se lidé chovají sami, v páru nebo ve skupině. (Hayes, 2003)

Psychologie je dnes využívána snad ve všech oblastech lidského života od pedagogiky po kosmonautiku a její aplikování do těchto oblastí přináší psychologům poznatky a vhled. Je důležité zdůraznit, že stejně jako jiné vědy tak i psychologie může být využita k negativnímu působení. Příkladem může být testování inteligence francouzského psychologa Alfreda Bineta, který studoval chování dětí a jejich schopnosti řešit v odlišném věku různé problémy. Tímto bylo pomoheno dětem, které by společnost vyloučila tak, že jim byla poskytnuta zvýšená vzdělávací péče. Tohoto testu, bylo ale zneužito dalšími psychology a politiky z různých sociálních prostředí. Binetův systém úplně pozměnili a začali jím zdůvodňovat rasistickou integrační politiku a povinnou sterilizaci tzv. imbecilů v Americe. Stejným způsobem bylo toto testování zneužito německými nacisty, kteří ho použili jako nástroj ke zdůvodnění holocaustu. Dnes již k takovému zneužívání nedochází, ale cokoliv co může lidstvo obohatit, může být zároveň zneužito. (Hayes, 2003)

Aplikovaná sociální psychologie je velmi různorodou a multidisciplinární vědou. I když vychází z obecně teoretického poznání je také flexibilní a rychlá, protože je možné aplikovat

poznatky na stále novější situace, se kterými se dnešní doba musí vypořádat. Dále se uplatňuje při tvorbě metodologie výzkumu, v mezioborových disciplínách, interkulturně a při vytváření soudobých paradigmat. Jedním z nich je například radikální konstruktivismus. „*Radikální konstruktivismus je přístup k porozumění tomu, jak se svět v každodenním životě přeměňuje, jak se svět, který mají na mysli, stává skutečností. Skutečnost není před námi, ale mezi námi, lidé vytváří svůj svět v jazyce, jazyk je médium, tj. prostředek zprostředkující vztah mezi námi a druhými, světem.*“ (Kučírek, 2017) Aplikovanou sociální psychologii zmiňují proto, že se ztotožňují s tím, co uvedl J. Piaget v roce 1979, že není takového poznání, které by bylo založeno pouze na pouhém zaznamenávání pozorovaného, aniž by ho subjekt sám nestrukturoval. Proto radikální konstruktivismus dnes zaujímá mezi paradigmaty roli konsenzuálního paradigmatu a jeho výchozí teze se opírá o slova: „*chceme-li porozumět světu, musíme porozumět sobě (pozorovatelům)*“. (Kučírek, 2017)

Aplikovaná psychologie může reagovat na nové problémy, které přináší náš postmoderní svět. Příkladem je razantní a rychlé projevoování dlouhodobých důsledků závislostí na digitálních a informačních technologiích a médiích na osobnostním vývoji jedince už od nejútlejšího věku. (Spitzer, 2016)

Tyto důsledky závislostí se staly také jedním z problémů na základních a středních školách. Žáci a studenti, kteří tráví každodenně větší část svého času na školách, už spolu nekomunikují tak přirozeným a běžným způsobem jako je osobní dorozumívání, ale vzájemné vztahy ukládají do informačních technologií. Zvláštností není ani skutečnost, že žáci sdílejí jeden prostor a komunikují spolu přes mobilní telefony formou sociálních sítí, místo toho, aby si své názory, prožitky a jiná sdělení řekli tváří v tvář. Pokud škola zůstává ve své podstatě stále místem, kde dochází k edukaci žáků a propojování vztahů všech zúčastněných. Zároveň nedovolí, v těchto prostorech používání mobilních telefonů, tak se stane možná místem posledního útočiště k rozvoji zdravých mezilidských vztahů. Z mého pohledu pedagoga to hodnotím jako alarmující, ale ze zkušenosti vím, že pokud se dětem vezme šance mít v době vyučování informační technologii tak se rády zapojí do společné diskuze. Jsem přesvědčena o tom, že děti potřebují a vyžadují pozornost druhých a být s někým v sounáležitosti. Ještě žádná technologie nenahradila blízkost lidského bytí.

2 Člověk v sociálních souvislostech

„V kapitole člověk v sociálních souvislostech jsem se pokusila nastínit, jak důležitá je sociální psychologie v pedagogice, jak pochopit děti a dospívající v jejich žákovské sociální situovanosti.“

Každý dobrý pedagog, který chce být svým žákům oporou, by měl mít poznatky ze sociální psychologie a měl by je umět používat. Žáky je nutno pochopit jako osobnosti, jako subjekty, které prožívají a jednají svérázně tedy jako individuality. A tyto individuality jsou tvořeny strukturovaným celkem vlastností, které spolu navzájem souvisejí. Profesor Zdeněk Helus (2015, s. 16) definuje sociální psychologii stručně a srozumitelně: „*Sociální psychologie se zabývá člověkem v sociálních souvislostech jeho života. Zkoumá, jak tyto sociální souvislosti života na něho působí, jak se s nimi vyrovnává. Následně pak vyvozuje závěry, jak toto působení organizovat, aby bylo k jeho dobru, a jak jej aktivizovat, aby toto působení co nejlépe zvládal.*“ (Helus, 2015) I když, jak Helus (2015, s. 16) ve své knize popisuje, jde o definici jasnou, pokládá si dvě zásadní otázky a to, jak tohoto člověka chápat a co si máme konkrétně jako pedagogové představit pod slovy sociální souvislosti života? Sociální psychologie pro pedagogy tím myslí děti a dospívající v jejich žákovské sociální situovanosti. Proto musí mít pedagog, vychovatel a rodič na paměti čtyři znaky charakteristické pro dětství a dospívání a těmi znaky jsou: **Odkázanost** – dítě se dokáže plně spolehnout na druhého a druhý ho ubezpečí svou láskyplnou péčí, že se na něj může spolehnout. Tím dochází k mezilidskému sblížení. **Otevřené prožívání** – u dítěte se aktualizuje, když se samo může spolehnout na blízkou osobu, která mu při znejistění, strachu či obav poradí (dítě experimentuje, je zvědavé, získává nové zkušenosti a to ho činí šťastným). **Potentiality** – široká paleta vývojových možností a to nejen výkonových (často spojeno se školním hodnocením), ale i potenciální kvality osobnosti (být šťastné, vnímat lásku a sympatie a umět na ně odpovídat vlastními projevy, nepoddávat se bezmoci, umět se radovat, dělat radost druhým, vzít na sebe odpovědnost a zároveň umět nést následky a naopak jsou tu potenciality pro dítě a sociální okolí nebezpečné jako je agresivita, vynucování něčeho si pláčem, dotěrností a zlobením. (Helus, 2015) **Vývojové směřování** – pokud vychovatel reflektuje výše uvedené znaky, tak dítě projevuje účinně zájem o své směřování a) k lidem, ke kterým má důvěru b) k úkolům, které se nebojí zvládat a baví ho, protože ví, že za ním stojí někdo, kdo mu vždy pomůže c) k sobě samému, protože si je vědomo své hodnoty a bere se za takového jakým je. (Helus, 2015)

2.1 Situovanost osobnosti v mezilidských vztazích

Do mezilidských vztahů a komunikačních procesů patří na prvním místě druzí lidé. Druhými lidmi jsou myšleni:

- Konkrétní jednotlivci
- Partneři pospolitosti – sociální skupiny, jimiž jsme sami součástí
- Dav (masové hnutí), které nás unáší svou živelností (Helus, 2015)

Člověk je druh komunikativní a potřeba komunikovat patří mezi jeho základní potřebu. Jedná se tu o potřebu afilační, kterou Slaměník (Slaměník, 2008, 249) definuje: „*Potřeba afilace vyjadřuje touhu člověka vyhledávat a navazovat kontakty a vztahy s jinými lidmi. Síla této potřeby je u každého poněkud jiná a je proměnlivá v závislosti na situaci, ale v nějaké míře se projevuje u každého člověka.*“ (Výrost, 2008)

Význam afilační potřeby tkví v tom, že mezi lidmi trávíme velkou část našeho života a zjišťujeme, pokud jsme sami se svými myšlenkami, že opět myslíme na druhé lidi a události. Každý člověk jednou za čas touží být sám, aby si mohl utřídit myšlenky nebo jen „vypnout“. Poté se zase rád vrací k někomu, s kým chce opět komunikovat a být v jejich přítomnosti. Pokud osamocení trvá dlouhodobě, člověk se dostává do psychických problémů – například do depresí, panických úzkostí, sebepoškozování nebo dokonce k sebevražedným sklonům. Nejvíce tím trpí opuštění lidé, pro které je procházka, nákup, návštěva restaurace mnohdy tím jediným, co je udržuje v nějakém kontaktu mezi lidmi. (Helus, 2015)

2.2 Vztah učitel – žák

Učitelé mají kontrolu nad celou skupinou dětí, proto mají moc a odpovědnost. Učitel je schopen ovlivňovat postoje a chování celé skupiny. Tento vliv mohou uplatňovat tam, kde bude mít dlouhodobé účinky, a tím je myšleno prostředí mimo jejich domov. Vztahy mezi učiteli a žáky by měly sloužit k jejich vlastnímu dobru. (Výrost, 2008)

První dojem je často měřítkem toho, kdo je nám jak sympatický. Většinou každý si přeje udělat dobrý první dojem, a jak se lidově říká „dobře se zapsat“. Každý sociální psycholog nám řekne, že když se člověk s někým poprvé setká, vytváří si charakterizaci osoby podle toho, co vnímají jeho smysly. Nikdy by se nemělo soudit podle prvního dojmu, ale málokdo dokáže svůj úsudek o nějakou dobu odložit. Důležitými faktory pro získání úvodní charakteristiky jsou oblečení, účes, výraz tváře, gestikulace, věk, postava, pohlaví v některých

případech i původ dotyčného. Potíž je v tom, že pokud si člověk s tímto prvním dojmem vytvoří úvodní charakterizaci, těžko ji potom mění. To platí u každého a také pro učitele. To zcela trefně postihuje citát od Carla Rogerse: „*To, co podstatně určuje chování, je vnímání reality, nikoli realita sama.*“ (Petty, 1996)

Každý člověk má předsudky a stereotypy. Přisuzují se jednotlivcům rysy, které jsou automaticky stejné pro skupinu, kam podle nás tyto jednotlivci patří. Pokud tento postoj učitel nezmění, může se stát, že přestane vnímat rozdíly mezi jednotlivými členy dané skupiny. Zaujatost jako by byla dána každému předem a my si to nedokážeme ve skutečnosti uvědomit. Předsudky jsou zčásti založeny na pravdě, proto je racionalizace chrání před fakty, které by s nimi nebyly slučitelné. Učitel má sklon vidět práci a chování svých žáků jen z určitého úhlu, protože máme selektivní paměť. Mnoho z nás si utvořilo stereotypy založené na věku, pohlaví společenském postavení, rasovém původu a jiných zvláštních potřebách. Úkolem každého z nás je zjistit, jaké vlastnosti mají lidé kolem něj a jaká je uspořádanost jeho dílčího světa a pravidel. (Hewstone, Stroebe, 2001)

Příkladem mohou být studie svědčící o tom, že žáci, kteří píší upraveně, dostanou lepší známky než ti s neupraveným rukopisem. Ten samý první dojem má žák, který se setká se svým prvním učitelem. Učitelé by měli vědět, jaké zázemí mají jeho žáci. Každý žák si zaslouží spravedlivý díl učitelovy pozornosti a učitel musí ke svým žákům přistupovat různě. Empatie je jedna z vlastností, kterou by měl učitel disponovat.

3 Podpora mezilidských vztahů jako součást vzdělávání

„V kapitole se zabývám teoretickým východiskem o vztazích, o hlubším původu vztahů, který nepramení jen z poznání.“

K povaze člověka a tedy všech lidí patří neodmyslitelně pevný systém vztahů. Německý filosof a jeden z tvůrců novodobé filosofické antropologie Wilhelm Dilthey říká: „*naše Já je spojeno s jinými osobami a vnějšími předměty, realita tohoto osobního Já cizích osob a věcí okolo nás, stejně jako pravidelné vztahy mezi lidmi – to tvoří kostru naší životní zkušenosti.*“ (Pelcová, 2000)

Z každého svého jednání ve svém životě proudí do okolí vztahy. Nikdo se vztahům nemůže vyhnout, čím víc jich má tím je více bohatý a získává pokladnici životních zkušeností. Vztahy, které člověk prožije a prožívá, nemají původ jen v poznání, ale hlubší původ je v pociťování a chtění. Každá existence člověka je buď podporována, nebo utlačována a proto cítí přátelství nebo nepřátelství. Prvním člověkem, kterého dítě poznává, je jeho matka. Ona sama je pro něj skutečností v reálném světě. Dítě tento vztah vnímá jako podporu, nebo jako něco omezujícího a tím vzniká jeho první zkušenost, která bude formovat v jeho budoucím životě další vztahy. (Pelcová, 2010)

Nálady a postoje, které v životě lidí převažují tak určují vzájemné lidské vztahy a platí to naopak. Na předním místě vztahy ovlivňuje optimismus a pesimismus mezi lidmi, potom jsou to životní nálady řešené v přítomnosti a právě teď a tady, dále nálady vztahující se k budoucnosti nebo smysluplnost či bezcílnost v životě. Tím, že lidé poznávají svět tak své vztahy neovládají, naopak dobré mezilidské vztahy jsou předpokladem k poznání. Vztah je synonymum pro výchovu. Proto by každý dospělý člověk, ne jen pedagog, měl vědět, že není to on, kdo pouze vychovává, ale i dítě vychovává dospělého. Jednou se z takového dítěte stane jejich partner, přítel, opatrovník či pomocník. Takový vztah se neobejde bez bolestí a kritických situací. Naopak ty jsou nutné k dalšímu posunu ve vývoji. Jednou se od svých vychovatelů děti odpoutají a jejich vzájemné vztahy budou nahrazeny jinými.

Každý jedinec je osobností a ve vztahu či setkání s jinou osobností je ovlivňován. Každé bytí jen kratičké setkání zanechává v člověku určitý otisk a záleží jen na něm, jak je takové setkání silné ve smyslu negativním či pozitivním, aby se vrylo více do paměti jedince. Bylo by skvělé, kdyby si byli všichni lidé vzájemně naladěni, byli k sobě otevření a byli si navzájem sympatičtí, ale paradoxem je, že tím, že spolu mluvíme, tak si nerozumíme.

Každý člověk se v určitém věku a určité životní etapě, začne řídit filosofií. Některé jsou prosté a jednoduché, jiné hluboké a pro ostatní ne zcela pochopitelné, ale dává to člověku samému smysl života. K takové filosofii každý dospěje poznáním a právě poznání určuje lidské vztahy. Každý je během života ovlivňován výchovou a vztahy. V českém prostředí je tradice výchovy a vztahů spjata s Janem Patočkou. Filosofie pro něj byla jako výchovný charakter. Filosofii činí filosofii to, že udržuje myšlení lidí v pohybu a prohlubuje jejich pohled na věc. Malé děti mají dar zkoumat svět v té pro nás nepodstatné podobě, jako je třeba práce mravence nesoucího osmkrát větší náklad.

Pro nás nepodstatná věc, pro dítě objev a poznání a stovky otázek. Právě v tomto okamžiku se může matka co nejvíce přiblížit dítěti a vzájemně s ním objevovat. Tady může dítě tím, co zažívá dojít nejen k poznání, ale jednou samo bude mít hezký vztah ke svému dítěti, vnukovi nebo žákovi, pokud se stane učitelem. Patočka užíval pojmu „filosofie provádějící“ v tom sokratovském slova smyslu. Bral filosofii jako něco, co dělá člověka lidského.

V učebnicích pedagogiky má výchova definici, je to vědní obor. Bere ji jako základní předpoklad. Bez výchovy bychom nebyli schopni ničeho ani vztahů. Každý rodič ví, že i když svým dětem věnuje stejný čas, lásku, peníze, tak výsledky výchovy jsou odlišné. Není to kauzální proces. Pokud chce učitel dobře vychovávat, narazí na problémy, co dělá špatně, co ho opravňuje vychovávat mladé lidi? Ale to už jsou přece filosofické otázky. Je nutné odlišit výchovu, co vypadá jako výchova, ale výchova to není. To znamená, že výchova ani vzdělávání není transfer, není to trénink, drezúra (kromě násobilky), není to mnemotechnika. Podle Jana Patočky je to živý vztah, kdy jednomu záleží na tom druhém a to je výchova. Oba se navzájem akceptují a respektují a vnáší to do jejich života něco, co je obohacuje. Tento motiv najdeme již u Platóna.

Výchova je nejen socializací a osvojování sociokulturních kódů. Každá výchova má v sobě prvek individualizace – rozvíjí lidskou přirozenost. Měla by rozvíjet lidskou jedinečnost, ale pořád zde něco chybí a to Patočka nazývá „výchovou, která má naučit něco vyššího chtít“. Výchova je živý vztah, který má emocionální náboj. Je tu na jedné straně láska, úcta a na druhé nenávisť. Výchova je vzájemný vztah „soupatřičnosti“ a solidarity generací. Právě tyto generace se spolu setkávají ve škole. Učitelé, vychovatelé, psychologové, uklízečky, kuchařky a ostatní zaměstnanci. Všichni ti mají možnost pozitivně či negativně ovlivnit žáky.

3.1 Podpora mezilidských vztahů v učebním dokumentu - kurikulum

Tento výraz nebyl v české pedagogice používán do roku 1989. Pochází z anglického slova „curriculum. Podle Průchy (2001, s. 110) v pedagogickém slovníku zahrnuje tento pojem tři základní významy: *1. jako vzdělávací program nebo projekt, 2. průběh studia a jeho obsah a 3. Obsah zkušeností, co žáci ve škole získají, činností související se školou, její hodnocení a plánování.* (Průcha, Walterová, Mareš, 2001) Každá demokratická země usiluje o reformu školství. Česká republika se také snaží v současnosti o reformy ve školství a hlavním znakem těchto reforem je vytvořit kurikula školského vzdělávání nutných pro přípravu na život ve 21.

století. V zahraničí je kurikulum pojímáno jako řešení celého komplexu problémů v oblasti vzdělávání ve školství, ve společnosti, které dále ovlivňují politická rozhodnutí.

Podle E. Walterové (1994) bylo zavedení kurikula do oboru pedagogika velice pozitivní do budoucnosti. Předkládá skutečnost, že vzdělání je pro každého celoživotní záležitostí a tudíž i škola a vše co si z ní člověk přináší je nedílnou součástí života člověka a společnosti. Kurikulum je slovo obsahující tvoření každého žáka ve škole. Na tom jaké hodnoty ponese kurikulum, se podílí celá společnost. Každá společnost má své potřeby, cíle a požadavky na vzdělávání pokračujících generací. Celé kurikulum podle Walterové stojí na sedmi základních otázkách: proč vzdělávat? Koho vzdělávat? Co vzdělávat? Kdy vzdělávat? (týká se věku), Jak vzdělávat? Za jakých podmínek vzdělávat? S jakým očekáváním vzdělávat? (Kalhous, 2002)

Walterová (1994) cituje Galtthorna (1987): „*Kurikulum jsou plány určené k řízení učení ve školách, obvykle prezentované v permanentně obnovovaných dokumentech, které jsou vypracovány na několika úrovních obecnosti a implementace těchto plánů ve třídě, tyto plány jsou realizovány v učebním prostředí, které také ovlivňuje to, čemu se učí žáci.*“ (Walterová, 1994) Zároveň Galtthorn (1987) rozděluje kurikulum na dalších šest dokumentů:

- **Doporučené kurikulum:** pojednává o základních koncepčních otázkách kurikula.
- **Předepsané kurikulum:** zavazuje celý vzdělávací systém nebo jen určité typy škol.
- **Podpůrné kurikulum:** podporuje realizaci předepsaného kurikula od učebnic až po zaměstnance školy.
- **Realizované kurikulum:** to, co chce učitel učit ve třídě. (Galtthorn, 1989).
- **Hodnocené kurikulum:** v podobě zkoušek a jiných měřících nástrojů žáků.
- **Osvojené kurikulum:** to, co si z toho žáci skutečně vezmou.

Disciplína zabývající se mimo jiné také rovností vzdělávacích příležitostí a prostředím školy jako sociální institucí se nazývá sociologie výchovy. Zejména tento vědní obor dělí kurikulum na formální, neformální a skryté.

Formální kurikulum je realizování projektovaného dokumentu ve výuce, je to dané a napsané.

Neformální kurikulum jsou zkušenosti a aktivity (mimotřídní, mimoškolní) vztahující se ke škole

Skryté kurikulum zahrnuje klima školy, hodnoty, postoje a hlavně mezilidské vztahy mezi žáky a učiteli a mezi dalšími zaměstnanci školy. Může být pozitivní i negativní je to velice obtížně postižitelné (to, co může být vypsáno ve formálním kurikulu jako dodržování dobrých vztahů s lidmi, může být například paradoxně potlačeno učitelem – diktátorem). (Kalhous, 2002)

Kurikulum by vlastně mělo být napsáno na míru žákovi. Tím se liší od osnov, které jsou zaměřeny na pedagogii. Modernější kurikulární dokumenty slouží již více k rozvoji osobnosti žáka díky jeho myšlení, pochopení jaké místo ve společnosti má a jak společnost ve které žije, chápe a jaké hodnoty a postoje zaujímá. Dnešní žáci dospívají do světa, který vyžaduje od každého z nich velké schopnosti. Očekává se od nich řešení nečekaných situací, práci v oborech, které se dnes teprve rodí nebo naopak v oborech, které mají tradici. Budou se stýkat s novými lidmi a setkávat se s novějšími postupy a znalostmi, které nahrazují ty, kterým se učili ve škole. Dochází ve světě k obrovským civilizačním změnám a současné školství se jim nestihá přizpůsobovat.

Žádný učitel nemá v oblibě pročitání dlouhých spisů osvětlující smysl kurikulární reformy, ale každý učitel by si měl uvědomit, že je důležité učit tak, že vedle vědomostí musí výuka rozvíjet i složitější dovednosti a postoje žáka k jeho vlastnímu životu. Často říkají učitelé, že „dnešní děti jsou jiné“, ale dnešní svět je hlavně jiný a děti se mu musí přizpůsobovat. Hlavním problémem není učivo. Děti to dokáží pod správným vedením pojmout. Hlavním problémem nás všech jsou vztahy a výchova a na tu jaksí není v plánu dost místa a času.

Učitel by se měl snažit zajistit pro všechny stejné příležitosti jak z důvodů etických, tak profesionálních. Každý by měl mít z výuky užitek a také prožitek. Nikdo by neměl z hodiny odcházet smutný, našťvaný nebo zklamaný. Pokud si učitel bude svých žáků cenit, oni mu to vrátí stejným dílem.

3.2 Lidské vztahy v základním vzdělání

Jaké jsou lidské vztahy a kde se nabírají zkušenosti z prostředí základní či jiné školy nepramení z formálního kurikula, které je dané a napsané, ale naopak z takzvaného kurikula skrytého. Skryté kurikulum vychází z toho, že všechny dovednosti, zkušenosti a poznatky, které žák získá, tak získá nad rámec intencionálního vyučování nejen od pedagogů, ale i od svých spolužáků, nepedagogických pracovníků jako jsou uklízečky, školník a kuchařky. Každý žák pochází z jiného prostředí, hodnoty, ve kterých jsou vychovávány, se liší, často se

výrazně projevují ekonomické rozdíly a dochází k multikulturním směsicím v kolektivech, ale právě to by mohlo vést k pozitivním zkušenostem ve vztazích. V obecné rovině bychom skryté kurikulum mohli vnímat jako nepsaná pravidla, rutinu a strukturu každé školy, která učí žáky vzorce chování, zaujímání postojů a názorů. Ovšem nesmí se opomenout fakt, že s tímto žáci odchází po škole domů, do prostředí, které má také své hodnoty a pravidla. Každý jedinec se potom musí umět orientovat nejen v sobě samém, ale zároveň přenáší zkušenosti domů a naopak.

Skryté kurikulum úzce souvisí s procesem socializace ve škole. Charakteristickým znakem skrytého kurikula je chování při hodinách, na chodbách, na obědě, na akcích, besedách a vlastních rituálech každé školy. Skryté kurikulum nejde oddělit od formálního či neformálního kurikula. Naopak prolíná se celým vzdělávacím procesem. Každá škola má svůj rámcově vzdělávací program, který vytyčuje hlavní cíle, dovednosti, postoje a výstupy žáka, ale aby byl úspěšný, musí být žákům dobrým příkladem také chování těch druhých. Těmi jsou myšleni pedagogové a všichni ostatní, kteří v dané škole pracují. Vybudování dobrých a pevných lidských vztahů mezi všemi se zdá možná nemožné a někdy tomu opravdu tak je, ale opak je pravdou. (Lojdová, 2015)

Pedagogové jsou první, s kým mají děti ve škole zkušenost a opravdu záleží jen na nich, jaký vztah si děti ke škole utvoří. Škola se stala v dnešní době fenoménem živého organismu, který na jedné straně může plodit rovné, sebevědomé a slušné lidi, kteří si odnáší smysluplné hodnoty do dalšího života nebo na druhé straně vyplodí zahořklé lidi na kterých se „kdo si podepsal“ a ostatní jen přihlíželi. Tyto vztahy samozřejmě nestojí jen a pouze na škole. Stále platí, že rodina je ta nejdůležitější pro utváření vztahů. Ale faktem také zůstává, že někteří rodiče jsou přesvědčeni o tom, že vychovává škola a ta někdy opravdu zůstává pro některé jedince tím posledním útočištěm.

Mezilidské vztahy jsou nedílnou součástí zdraví, proto se zdraví stalo nezbytnou součástí základního vzdělávání. Základní škola pomáhá rodinám žáků ovlivňovat jejich postoje ke zdraví. Bohužel někdy nechávají rodiče tento úkol pouze na škole a neuvědomují, si jak je vzájemná spolupráce nezbytná k tomu, aby jejich potomek dokázal sám aktivně přistupovat ke svému upevňování zdraví. Proto došlo k ošetření výukových témat ve vzdělání k tzv. implementaci. K poskytnutí zpětné vazby je potřeba monitorování na školách formou dotazníků o klimatu školy a evaluace. V běžné praxi je ale situace jiná. Ne všichni učitelé

jsou na školách dobře informováni jak správně podporovat a chránit zdraví ve škole. Tím dochází také často k narušování vztahů mezi všemi účastníky ve vzdělávání.

V dnešní době do škol přicházejí děti s určitými návyky, názory a způsoby chování. To je způsobené vlivem rodin a jejich zvyklostmi, vlivem různých kultur a mediálním působením. Školu jako objekt nedělá pouze krásné prostředí a špičkové vybavení (samozřejmě je to faktor, který hraje roli u rodičů při výběru školy), ale lidé v ní. Rodiče posílají do školy své potomky s očekáváním, že se něčemu naučí, škola je připraví k dalšímu studiu na úroveň středního vzdělávání nebo do učňovských oborů, ale posílají je do vybrané školy s přesvědčením, že se tu budou cítit dobře a bezpečně. První kontakty se navazují u zápisu. Již tady mají rodiče obrázek o tom, jací jsou učitelé a vychovatelky v družinách, jaké je prostředí vně a uvnitř školy. Děti pak čeká další zatěžkávací zkouška ve smyslu přechodu na druhý stupeň. Navazují vztahy s novou paní učitelkou třídní a musí si zvyknout, že předměty tu nevyučuje jen jeden pedagog. Změní se jim známé prostředí třídy. Dokonce přichází do kontaktu se žáky z vyšších ročníků. Mezi tím do jejich třídy mohou přicházet noví žáci a jiní se zase mohou odstěhovat.

Děti musí zvládnout spoustu změn a právě vzdělávací činnost školy usiluje o jednu ze základních kompetencí, připravit žáka ke způsobilosti umět komunikovat a dorozumět se s ostatními. Odpovědnost nenese pouze učitel vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví, ale učitelé všech předmětů, kteří mají respektovat strategie podpory zdraví na úrovni školy a také se mají sami podílet na promýšlení nových strategií na úrovni svého předmětu. (Marádová, 2014)

3.3 Implementace mezilidských vztahů do kurikula

„Implementace je proces uskutečňování teoreticky stanovené myšlenky nebo projektu (výchovy ke zdraví) za účelem jejího dalšího využití v praxi.“ (Průcha, 2003) Mezilidské vztahy jsou zařazeny do problematiky zdraví. To znamená, že je to něco, co si škola naplánuje a jak se to prakticky objeví v reálném životě. Proces implementace je dále postaven na 3 fázích:

1. Na analýze stavu, ze kterého se vychází
2. Na plánovaném postupu
3. Na porovnání očekávaných výsledků a skutečnosti – na vyhodnocení

Při analýze se vychází vždy ze stupně vzdělávání – tedy primárního nebo sekundárního – a zvažují se zejména skutečnosti jako je: předcházející vzdělávací zkušenost žáků. Příkladem je předškolní vzdělávání v mateřské škole. Je nutné se seznámit se začleněním a rozsahem problematiky zdraví a následně mezilidských vztahů v rámci vzdělávacího programu pro primární vzdělávání, abychom věděli, na co vlastně navazujeme. Škola by si měla říci, jaké má žáky, odkud tito žáci pocházejí, z jakého prostředí. Ne vždy musí být názory, způsoby chování a návyky v souladu s podporou zdraví. S jakou zkušeností žáci přicházejí, s jakými názory a jak jsou ovlivněni. Dále by si škola měla pojmenovat vše, co má v reálné situaci k dispozici, jak personálně tak materiálně – jaké má učitele a nepedagogický personál. Z toho všeho vychází tato analýza. (Průcha 2005)

Obsah výchovy ke zdraví je nutno začlenit do učebního plánu školy a to spadá do formálního kurikula, kam patří také školní preventivní program (zaměřený na patologické projevy žáků) a koncepce školního pedagogického pracoviště (za účasti výchovného poradce, psychologa, metodika prevence, asistenta pedagoga, třídního učitele)

Probíhá to za 1. formou samostatného předmětu. Vztahy mezi lidmi jsou obsaženy v samostatném předmětu výchova ke zdraví. Dále toto téma spadá do vzdělávací oblasti „člověk a společnost“ a kamkoliv, kde je prostor o této problematice učit. (Průcha 2005)

Za 2. formou integrovaného předmětu, který je tvořen tematickými okruhy ze dvou či více vzdělávacích oborů. Názorným příkladem jsou předměty, jako je biologie, občanská výchova, základy společenských věd apod.

Dále ve formě průřezových témat, kde je také potřebné doložení o odučení. Celý obsah učiva by měl být rozvíjen postupně v jednotlivých ročnících tak, aby bylo v souladu výchovné působení na žáky k jejich věku a potřebám.

Za 3. Formou neformálního a skrytého kurikula. To této formy spadají školy v přírodě, společné akce s rodiči jako opékání špekáčků, projektové vyučování, lyžařský výcvik apod. Zde je velice důležitá pomoc a spolupráce ostatních učitelů učitelů výchovy ke zdraví, aby mohly vztahy dobře fungovat a všichni se cítili ve škole spokojeně. Z hlediska dlouhodobého působení na žáka se ukázalo, jak důležitá je výchova ke zdraví v běžném životě školy.

Žáci odchází ze školy každý den s novými zkušenostmi a s těmi se zase do školy vracejí, což má obrovský dopad na klima celé školy. Proto je důležité, aby výchova byla pojata komplexně a cesta k jejímu naplňování byla jasně stanovená. Jaké budou ve škole vyučovací metody, jakým způsobem bude docházet ke komunikaci a spolupráci a jak bude práce všech zhodnocena, takové budou mezilidské vztahy a taková bude škola. (Walterová, 1994)

Školní vzdělávací program je živý dokument a proto by měl být aktualizován. Z MŠMT přichází aktuálně doporučení pro školy. (MŠMT, 2013) O to vše se stará koordinátor dané školy. Při vyhodnocování se zde hovoří o tzv. „edukační realitě“ tzn., že se realita školy vesměs rozchází s realizovaným kurikulem. Na kolik je škola úspěšná a na kolik se věci daří či nedaří a co je dobré udělat jinak – to vše je součástí autoevaluace školy. Toto vnitřní hodnocení školy napomáhá ke zkvalitnění a zefektivnění edukace ve škole.

Škola není ale neprodyšně uzavřená instituce. Škola je instituce otevřená široké veřejnosti. Proto je také terčem neustálého hodnocení. Zvlášť jsou velice pod lupou vztahy na školách a s nimi ruku v ruce vzdělání a výchova. Mezi hodnotitele každé školy patří učitelé, žáci, rodiče, personál školy, vedení školy, školská rada, zřizovatel školy, sponzoři, veřejnost (organizátoři akcí, výjezdů, majitelé ubytovacích zařízení pro školy v přírodě), školní inspekce, veřejní činitelé, Evropská unie a v neposlední řadě každý, kdo tomu (ne) rozumí. (Průcha, 2005)

4 Škola jako socializační činitel vztahů

„Kapitola předkládá školu nejen jako společenskou instituci zachycující změny ve společnosti, ale také jako komunitu ve své oblasti, kde působí.“

Konec 20. století přinesl do života společnosti výraznou řadu změn. Specifická je pak situace školy. V podmínkách České republiky obzvláště školy základní. Dochází ke změnám informací a zrychlování jejich dostupností díky elektronickému komunikačnímu časoprostoru. Tím se devaluje přímá a dlouhodobá zkušenost pro zrání a poznání jedince. Dětem díky virtuální realitě, která usnadňuje pohyb po světě a prolíná odlišné kultury, je přinášén do života zmatek a dochází ke ztrátám jistot. Stále se proměňující stav poznání přináší pocit nejistoty a obav a děti často přejímají hodnoty, které nabízejí hotová řešení, aniž by k nim došli sami. Navazování osobních vztahů je pro ně složité a řešení jim nabízí opět elektronická

komunikace, která začala ovlivňovat realitu i některých škol. To, co dříve dítě získalo přirozeně přímou zkušeností ve společenství s ostatními lidmi, rozmluvami s blízkými nebo vrstevníky je stranou a nerozvíjí se. Jsou manipulováni a vtahováni do závislostí na elektronických přístrojích. To vše je odraz v dnešní sociálně psychologické rovině života a ve vztazích jednotlivců. (Gillnerová, 2011)

Škola je první společenskou institucí, která zachycuje převážnou většinu změn ve společnosti. Patří mezi specifické instituce, protože v ní dochází k jedinečným interakcím, komunikaci, ke vzniku hodnot a norem. Někteří autoři (např. Helus, 2007) ji připisují vlastnosti „přechodné“ stanice, mezi společností a rodinou. Je to místo, kde se předávají sociálně-psychologické kompetence. Školu ostatní vnímají jako instituci zajišťující vzdělání, ale nesmí být opomenut fakt, že zároveň nabízí prostor, kde se trénují sociální dovednosti, vytvářejí vztahy, kde probíhají také konfliktní situace, které vedou k modelování pozdějšího chování.

Škola je tím, čemu se říká nezastupitelný socializační činitel. Stává se jakousi komunitou ve své oblasti.

Dnes hledá každá škola svou vlastní identitu a tím zároveň mění i vzájemné vztahy s okolím. Snaží se více přiblížit rodičům, být pro ně opravdu partnery v procesu vzdělávání. V současné době řeší školy problematiku začleňování jedinců se specifickými vzdělávacími potřebami do širší komunity školy, jedná se o problematiku inkluzivní školy. (Gillnerová, 2011) Nejdůležitější pro úspěšnou školu je její klima – jak se všichni cítí, jak vše zvládají, jak spolu komunikují, jak se snášejí, jak je zajištěno jejich bezpečí, jaké jsou tu vztahy mezi všemi zúčastněnými.

4.1 Psychosociální klima školy

Klima školy je neodmyslitelnou součástí vědní disciplíny – psychologie. Klima školy postihuje subjektivní aspekty, to znamená, že zosobňuje způsob vidění, prožívání a hodnocení všeho, co se ve škole opravdu děje. Klima školy je sociální konstrukt, protože je spjato s lidmi, kteří přicházejí se školou do styku. Všichni zúčastnění mají na školu svůj subjektivní pohled, vnímají, co se ve škole odehrává. (Mareš 2013)

Psychosociální klima školy: *„jsou ustálené postupy vnímání, prožívání, hodnocení a reagování všech aktérů školy na to, co se ve škole odehrálo, právě odehrává nebo má*

v budoucnu odehrát. Důraz je zde kladen na subjektivní prožívání, na zahrnutí všech jedinců, kteří se školou přicházejí do styku, a na procesualnost.“ (Mareš, 2001)

Jde relativně o stálé prostředí školy, které je specifikované tím, že ho prožívají žáci, pedagogický sbor, vedení školy, administrativní pracovníci, poradenská pracovníci, nepedagogičtí pracovníci a zároveň se všichni navzájem svým chováním ovlivňují. Každý, kdo z takové školy odchází domů, tak si odnáší celkové pocity o škole. Každý má svůj vlastní názor a podělí se o něm s dalšími lidmi a ti s dotyčným buď souhlasí, nebo mu řeknou svůj vlastní. Přesvědčení, že jejich klima školy je právě takové za jaké je považují, získají teprve na základě svých osobních zkušeností, ale také tím že budou přejímat názory druhých.

Přesvědčení je bráno jako mentální stav, který trvá delší dobu. Svě kořeny má přesvědčení v jazyce, tradicích a kultuře. Vždy je přesvědčení spojeno s nějakou vášní, pevností nebo nepřizpůsobivostí víry.

Přesvědčení nevychází od jedince samotného, spíše od někoho jiného. To znamená, že jedinec nehledá důkaz týkající se objektu, on ho prostě přijímá. Přesvědčení mohou být po generace přenášena pamětí kolektivu, neuvědomělými komunikacemi a tradicemi. (Marková, 2007)

Pojem „klima“ školy byl převzatý z klimatologie a meteorologie. Zkoumat klima školy lze na třech základních úrovních:

- Mikroúroveň – jde o jednu konkrétní školu, ale nejde o zkoumání celého klimatu, ale o jeho části (např. učitelů a žáků)
- Makroúroveň – jde o obecnější klima škol stejného typu v rámci celého státu
- Mezoúroveň – zkoumání nemusí být jednoznačné, výzkum může být definován např. teritoriálně, typem školy nebo typem zřizovatele či komunity, v níž se nachází apod. (Mareš, 2013)

Zkoumání klimatu školy nemá jen jeden pramen, ale má jich více. Dosavadními přístupy zkoumání klimatu školy jsou:

Označení přístupu	Teoretický pohled na školu
metaforický	škola jako osobnost
školní efektivita	škola jako socializační instituce produkující žáky určitých kvalit
ekonomický	škola jako výrobní podnik, který musí být rentabilní a konkurenceschopný
organizačně - psychologický (pohled psychologie práce a organizace)	škola jako fungující organizace
sociologický	škola jako kulturní systém sociálních vztahů
sociálně - ekologický	škola jako ucelený ekologický systém fungující v určitém prostředí
Sociálně - psychologický	škola jako sociální instituce vytvářející svébytné sociálně-psychologické a pedagogicko – psychologické procesy

(modifikovaně podle Mareš, 2003, s. 39)

Aby bylo možné termín „klima“ vymezit, je nutné vybrat strukturu klimatu a tu dát do funkčního rámce. Funkčním rámcem se rozumí klima, které je samo o sobě cílem a slouží k požadovanému cíli a formulování vztahů mezi konstituujícími jevy.

Vymezení lidí, kteří patří mezi subjekty zkoumaného klimatu, může být náhodné, ale potom je důležité začít přemýšlet o tom, jak najdeme mezi dotazovanými to, co je jim společné. (Reichel, 2009) Podle S. Ježka rozdat dotazníky a zprůměrovat odpovědi o klimatu školy moc nevyovídá. Je potřeba ověřit na kolik se škola jeví jako homogenní systém. Mentální reprezentace školního prostředí u dvou různých jedinců (učitel versus žák) se budou lišit obsahem i strukturou.

Šanci, jak zjistit společného jmenovatele zvýší:

1. Homogenita zkoumané jednotky – čím je námi zvolená jednotka homogennější, tím je průnik větší mezi hodnoceními jednotlivců.

2. extrémnost aspektů prostředí – čím extrémnější aspekty se budou v prostředí školy nacházet, tím spíše budou hodnocení jednotlivců obsahovat „reflexi“ těchto aspektů a tím se zvýší pravděpodobnost nalezení společného jmenovatele. (Ježek, 2003)

4.2 Typy klimatu školy

Každá škola má svá vlastní specifika. Na základě teoretických předpokladů a empirických zjištění se rozlišují různé typy klimatu školy. Fridrich Oswald se zaměřil se svým kolektivem (1989) na popis klimatu školy a podle klasických výchovných stylů rozdělili klima školy do následujících typů:

Autoritativní klima školy (funkčně orientované) – špatné vztahy mezi učiteli a žáky, nízká důvěra mezi nimi, omezené možnosti žáků v participaci ve vyučování, tvrdá disciplína, tlak na výkon, izolovanost spolužáků, opoziční postoje mezi nimi, konkurenční boje, strach ze školy.

Demokratické klima (sociálně integrativní) – tolerance učitelů k žákům, pomoc žákům, podpora individuálních potřeb žáků, minimum stresu, důvěra žáků k učitelům a zároveň jejich kritika, vztahy mezi žáky jsou nadprůměrné, pozitivní vztahy mezi učiteli a vedením, požadavky na výkon jsou jasně vytýčeny, strach a nechuť ke škole je minimální, radost ze školy a k učení, svobodný rozvoj učitelů, spokojenost učitelů i přes vysoké kvalitativní nároky.

Liberální klima školy (distanční) – negativní vztahy mezi žáky a učiteli, výrazně dobré vztahy mezi spolužáky, nízká motivace k učení, nechuť ke škole, ale beze strachu z ní, nízká angažovanost učitelů, nízká disciplína, stresové situace učitelů jsou častým jevem, vztahy mezi učiteli a vedením školy v negativních hodnotách. (Grecmanová et al. 2012)

Klima školy může žáky a učitele sbližovat, vytvářet podmínky pro úspěšnost ve škole nebo naopak může působit nepříznivě a negativně, což může vést nejen k demotivaci žáků, učitelů a ostatních zúčastněných, ale dokonce to může způsobit neurozy a vážné zdravotní problémy. (Pitřha, Helus, 1993)

Pokud je klima školy pozitivní a prospívá všem subjektům školy, jsou pozitivně ovlivněny i mezilidské vztahy mezi všemi. Takové klima školy vede k motivaci a pracovní spokojenosti, tím ovlivňuje i průběh a výsledky výchovně – vzdělávacího procesu a chod celé školy. (Grecmanová et al. 2012)

5 Slovo na závěr

V teoretické části jsem chtěla ukázat jak důležitá je sociální psychologie v problematice vlivu sociálního prostředí na výchovu a vzdělávání dětí. Je důležité znát, z jakého rodinného prostředí každé dítě přichází do školy. Rodina má rozhodující význam ve výchově a vzdělávání především v předškolním období a po vstupu dítěte do školy se částečně podílí na výchově škola. Tady si každý žák většinou musí vybojovat místo ve skupině sám, bez podpory svých rodičů. Proto je velice žádoucí, aby byly na škole vytvářeny podmínky pro co „neoptimálnější“ vztahy ve skupině, které spolu s učiteli a ostatními pracovníky na škole mají vliv na klima ve třídě a ve škole. Školní klima zase ve velké míře rozhoduje o tom, jaký vztah budou mít všichni zúčastnění ke škole, jaký bude jejich subjektivní pocit uspokojení. Samozřejmě o dalším uplatnění žáků a studentů a pedagogů rozhodují další činitelé jako osobní vztahy, místní prostředí, vrstevnické skupiny, prostředí společnosti a prakticky prostředí celé Země. Já jsem svou pozornost obrátila „pouze“ na klima školy, protože se v něm každý den pohybuji a záleží mi, aby vztahy na naší škole byly co neoptimálnější.

6 Praktická část

6.1 Cíle výzkumného šetření

Cílem mého výzkumného šetření bylo zjistit, jaké vztahy jsou na vybrané základní škole mezi zúčastněnými žáky, učiteli a nepedagogickými pracovníky na druhém stupni. Výstupem bude evaluace školy a reflexe situace pro praxi.

Praktická část je rozdělena na dvě části. První část je věnována dotazníkovému šetření žáků, učitelů a nepedagogických pracovníků zaměřená na jejich vzájemné vztahy. Druhá část je zaměřena na rozhovory se zástupci z řad žáků, učitelů a nepedagogických pracovníků. Použila jsem strukturované rozhovory, které by měli ještě více potvrdit předpokládaný výsledek zjištění mého výzkumu.

Před zahájením výzkumu jsem předpokládala, že vzájemné vztahy a spokojenost na škole bude dobrá až optimální. Jako učitelka, která působí každý den ve škole a přichází do kontaktu se všemi zúčastněnými, předpokládám, že **1. cítit ve škole se budou lépe učitelé, 2. vztahy mezi žáky navzájem budou z jejich pohledu pozitivnější než z pohledu učitelů. 3. vztahy mezi učiteli budou dobré, ale problém vidím v komunikaci. 4. Vztahy mezi všemi (žáky, učiteli a nepedagogickými pracovníky) budou pozitivní.**

Dále zde budou porovnány výsledky z evaluačního hodnocení naší školy, které proběhlo od dubna do června v roce 2015 formou elektronických dotazníků, v elektronické žákovské knížce s výsledky tohoto šetření. Hodnocení vztahů mezi pedagogickými pracovníky, žáky a rodiči proběhlo pouze jednou a jako součást evaluačního hodnocení. Škola se více zaměřuje na vzdělávání, cíle, naplnění cílů, materiálnímu vybavení školy a hodnocení oblasti výuky. To byl jeden z důvodů, proč se zaměřit na vzájemné vztahy mezi všemi, aby mohlo docházet k jejich zkvalitňování.

6.2 Výzkumné dílčí otázky pro praxi

1. Jak se cítí žáci a učitelé na této škole?
2. Jaké jsou vzájemné vztahy mezi žáky navzájem?
3. Jaké jsou vzájemné vztahy mezi učiteli?
4. Jak se navzájem vnímají žáci, učitelé a nepedagogičtí pracovníci?
5. Co bude podniknuto pro zlepšení stávajícího klima na této škole?

6.3 Metoda výzkumu

K výzkumnému šetření jsem použila smíšené metody a to kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření a kvalitativní metodu formou strukturovaných rozhovorů, abych dospěla k zevrubnějšímu porozumění a vysvětlení předmětu zkoumání. (Giddens, 2013)

Výzkumné šetření jsem začala realizovat od října 2017. Sběr dat proběhl od října 2017 do listopadu 2017 na základní škole v Klášterci nad Ohří, kde pracuji jako učitelka na druhém stupni.

6.3.1 Kvantitativní výzkum

Ke svému kvantitativnímu šetření jsem použila manuál k evaluačnímu nástroji **Klima školy. Soubor dotazníků pro učitele, žáky a rodiče.** (Grecmanová, 2012)

Nejprve jsem oslovila všechny mé kolegy na škole osobně, jestli by byli ochotni vyplnit dotazníky za účelem mé diplomové práce a zároveň zjištění jak si na tom naše škola stojí ve vztazích. Všichni učitelé byli ochotní a dotazníky mi do týdne vrátili vyplněné do sborovny. Dotazovala jsem se postupně žáků od šestých do devátých ročníků. Každou třídu jsem oslovila osobně.

Respondenti byli poučeni o smyslu a významu výzkumu. Dotazníky byly zadávány anonymně, aby výzkum nepochopili jako jejich vlastní ohrožení. Na vyplnění dotazníku měli přibližně 20 minut, ale průměrná doba vyplňování trvala jen 15 minut. Dotazník ještě obsahoval část, kde se mohli respondenti vyjádřit k tématu nebo k uvedeným tvrzením.

Popis souboru dotazníků

Dotazník pro žáky obsahuje 36 položek (2 položky byly volitelné, protože se týkaly školní jídelny) a dotazník pro učitele je složen z 33 položek.

Obsah dotazníku se zaměřuje na sociální charakteristiku školy a umožňuje identifikovat tzv. Index percepce. Význam indexu percepce je vysvětlen v kapitole 6.3.3

V dotaznících respondenti (žáci, učitelé) hodnotili jednotlivé položky týkající se klimatu školy na čtyřbodové škále, rozhodně souhlasím (1), spíše souhlasím (2), spíše nesouhlasím (3) a rozhodně nesouhlasím (4). U některých položek byla škála obrácená, odpověď rozhodně souhlasím (4) vyjadřuje u těchto položek záporné hodnocení.

Dotazník pro žáky

Při vyslovení pojmu škola se každému vybaví nejen prostředí, které důvěrně zná, ale také všichni s kterými se ve škole setkáváš – spolužáci, učitelé, sekretářka, uklízečky, školník, a kuchařky. Také tvoje informace mohou přispět ke zjištění případných nedostatků a ke zlepšení života ve škole. Přemýšlej, jak to vnímáš ty. Zamysli se nad uvedenými tvrzeními, která souvisí s tvou školou a s tím, co se v ní děje. Zvaž a rozhodni se, zda s určitým názorem nebo situací můžeš rozhodně souhlasit, spíše souhlasit, spíše nesouhlasit anebo rozhodně nesouhlasit.

Zakřížkuj příslušné políčko. Je důležité, abys jsi se vyjádřil/a na každém řádku. Veškeré dotazování je **anonymní**. Vyplňování dotazníku trvá přibližně 20 minut.

Tvrzení	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím
1. Jsem rád (a), že chodím do této školy.	1	2	3	4
2. Myslím, že naše škola má ve srovnání s ostatními školami v okolí dobré jméno.	1	2	3	4
3. Učitelé na této škole jsou spravedliví.	1	2	3	4
4. Cítím se v naší škole bezpečně.	1	2	3	4
5. Ve škole je vždy uklizeno.	1	2	3	4
6. Paní uklízečky jsou milé.	1	2	3	4
7. Když něco vylijeme nebo rozbijeme, tak nám paní uklízečky nebo pan školník vždy pomůže.	1	2	3	
8. Paní kuchařky jsou na nás milé (zaškrtni, jen pokud se stravuješ ve školní jídelně).	1	2	3	4
9. Když chci přidat jídlo, tak mi vždy přidají.	1	2	3	4
10. Učitelé mi pomáhají při řešení problémů ve škole.	1	2	3	4
11. U učitelů můžu hledat pomoc při řešení osobních problémů.	1	2	3	4
12. U učitelů můžu hledat pomoc při řešení problémů spojených s učením.	1	2	3	4
13. V hodinách se hodně naučím.	1	2	3	4

14. Ve škole se snažím podávat co nejlepší výkony.	1	2	3	4
15. Ve vyučování se mohu zapojit do diskuze.	1	2	3	4
16. Myslím, že nás učitelé vedou k samostatnosti.	1	2	3	4
17. Ve škole mám možnost ukázat, co umím.	1	2	3	4
18. Ve škole mám možnost objevovat nové informace.	1	2	3	4
19. Suplování je nám oznámeno dostatečně dopředu.	1	2	3	4
20. Bojím se některých učitelů.	4	3	2	1
21. Myslím si, že nás učitelé respektují.	1	2	3	4
22. Myslím si, že učitelé nadržují některým žákům.	1	2	3	4
23. Učitelé dodržují vše, co nám slíbí.	1	2	3	4
24. Všichni učitelé nám říkají, co od nás očekávají.	1	2	3	4
25. Všichni učitelé dodržují pravidla školy.	1	2	3	4
26. Za nedodržení školního řádu jsou žáci přiměřeně trestáni.	1	2	3	4
27. Učitelé nás v hodinách často povzbuzují.	1	2	3	4
28. Učitelé nás v hodinách často chválí.	1	2	3	4
29. Když se učitelé zmýlí, vždy přiznají svou chybu.	1	2	3	4
30. Na všechny spolužáky se můžu spolehnout.	1	2	3	4
31. Ve škole mám spolužáka, kterému se můžu s čímkoliv svěřit.	1	2	3	4
32. Mám strach z některých spolužáků.	4	3	2	1
33. Když potřebuji tak mi spolužáci poradí.	1	2	3	4
34. Půjčujeme si sešity na dopsání učiva.	1	2	3	4
35. Myslím si, že dobré vztahy mezi učiteli, žáky a ostatními pracovníky jsou důležité.	1	2	3	4
36. Jsi	chlapec			1
	dívka			2

Chceš-li něco dodat k tématu dotazníku nebo k uvedeným tvrzením, tak tady je prostor pro tvé sdělení:

.....

.....

.....

.....

Děkuji za čas, který jsi věnoval/a vyplnění dotazníku. Bc. Simona Tomanová, studentka navazujícího magisterského studia na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Dotazník pro učitele

Škola je prostředí, které všichni znáte jako učitelé i jako bývalí žáci. Každý den se tu setkáváte se svými kolegy, žáky a ostatními pracovníky školy. Vaše informace mohou přispět ke zjištění případných nedostatků a ke zlepšení života ve škole. Zamyslete se nad uvedenými tvrzeními, která souvisejí se školou, ve které pracujete a vzájemnými vztahy v ní. Posuzujte všechny, se kterými se každodenně setkáváte. Zvažte a rozhodněte, zda s určitým názorem nebo situací můžete rozhodně souhlasit, spíše souhlasit, spíše nesouhlasit anebo rozhodně nesouhlasit.

Zakřížkujte příslušné políčko. Je důležité, abyste se vyjádřil /a ke každému tvrzení. Vyplňte prosím také údaje na konci dotazníku. Veškeré dotazování je **anonymní**. Vyplňování dotazníku trvá přibližně 15 minut.

Tvrzení	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím
1. Jsem rád/a, že pracuji na této škole	1	2	3	4
2. Myslím, že naše škola má ve srovnání s ostatními školami v okolí dobré jméno.	1	2	3	4
3. Cítím se v naší škole bezpečně.	1	2	3	4
4. Ve škole je vždy uklizeno.	1	2	3	4
5. Paní uklízečky jsou milé a ochotné pomoci.	1	2	3	4
6. Paní kuchařky a vedoucí školní jídelny jsou k nám milé a vstřícné.	1	2	3	4
7. Pan školník nám vždy vychází vstříc.	1	2	3	4
8. Nedaří se mi k žákům přistupovat individuálně.	4	3	2	1
9. K problémům žáků se snažím přistupovat s porozuměním.	1	2	3	4
10. Myslím si, že řada mých kolegů chce ze školy odejít.	4	3	2	1
11. Mezi učiteli nejsou velké konflikty.	1	2	3	4
12. Komunikace mezi učiteli a vedením školy je bezproblémová.	1	2	3	4
13. Vedení školy mě již několikrát zklamalo svým postojem k záležitostem týkajících se učitelů.	4	3	2	1
14. Ve škole je někdo, komu se mohu svěřit.	1	2	3	4
15. Žáci naší školy si nejsou ochotni vzájemně pomáhat.	4	3	2	1
16. Na většinu svých žáků se mohu spolehnout.	1	2	3	4
17. Mám strach z některých žáků naší školy.	4	3	2	1
18. Mezi kolegy mám několik velice dobrých přátel.	1	2	3	4
19. Bojím se některých kolegů ve škole.	4	3	2	1
20. Žáci se bojí některých spolužáků.	4	3	2	1
21. Žáci mi rádi pomáhají s přípravou výuky	1	2	3	4

22. Myslím, že mě moji žáci respektují a uznávají.	1	2	3	4
23. Většina žáků na naší škole se umí chovat k dospělým osobám.	1	2	3	4
24. Oceňuji pomoc od svých žáků.	1	2	3	4
25. Někteří kolegové mě svými požadavky omezují.	4	3	2	1
26. V naší škole se nic zajímavého neděje.	1	2	3	4
27. Všichni žáci dodržují pravidla ve škole.	1	2	3	4
28. Někteří učitelé pravidla nedodržují.	1	2	3	4
29. Za nedodržování pravidel jsou žáci přiměřeně potrestáni.	1	2	3	4
30. Ve škole si navzájem všichni pomáhají.	1	2	3	4
31. Dobré vztahy mezi všemi zúčastněnými ve škole jsou pro mě na prvním místě.	1	2	3	4
31. Jste	Muž			1
	Žena			2
32. Jak dlouho pracujete na této škole?	0 – 2 roky			1
	3 – 10 let			2
	11 – 18 let			3
	19 – 26 let			4
	27 a více let			5

Chcete-li něco dodat k tématu dotazníku nebo k uvedeným tvrzením, zde je prostor pro vaše poznámky:

.....

.....

.....

.....

.....

Děkuji za čas, který jste věnoval/a vyplnění dotazníku. Bc. Simona Tomanová, studentka navazujícího magisterského studia na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

6.3.2 Charakteristika zkoumaného souboru

Ke svému výzkumu jsem si vybrala základní školu v Klášterci nad Ohří, kde působím 19 let jako učitelka na druhém stupni. Jedná se o sídlištní školu, ale architektonicky zasazenou do přírodní zeleně s přilehlým lesíkem. V současné době má škola plný stav o 450 žácích. Škola byla postavena před 45 lety. Ve městě byla vyhlášená svým výborným pedagogickým sborem a vedením. Během let došlo na škole k pozitivním změnám, škola se uvnitř renovovala, zlepšili se podmínky ke vzdělání, došlo na vybavení pomůckami a úpravu okolí školy. Mnoho žáků, kteří tu dříve byli vzděláváni, se na školu vrací k zápisu svých potomků.

Inspirací k tomu, že jsem si vybrala téma mezilidské vztahy v kurikulu, mi bylo právě chybějící pravidelnost mapování mezilidských vztahů na této škole a zájem ze strany paní ředitelky, která považuje mezilidské vztahy za důležité pro naplňování nejen cílů školy ale pro dobrou kvalitu školy jako takovou. Jako přímý účastník mezilidských vztahů na této škole, se chci vymezit při dotazníkovém šetření klimatu školy, a proto nejsem zároveň jeho respondentem. Jsem pouhým pozorovatelem a výzkumníkem.

Evaluální hodnocení školy 2015 (www.skolaklasterec.cz)

Škola provádí 1x za 3 roky vlastní hodnocení školy - autoevaluaci, aby jí byla poskytnuta zpětná vazba o reálnosti vytýčených cílů a vyhodnocení míry jejich splnění. Mezi okruhy autoevaluace patřily – podmínky ke vzdělávání, průběh vzdělávání, podpora žákům a spolupráce školy, výsledky vzdělávání, řízení školy a kvalita personální práce a úroveň výsledků práce školy vzhledem k podmínkám vzdělávání a ekonomickým zdrojům.

V roce 2015 proběhlo evaluační hodnocení školy a jedním z témat bylo téma č. 8 - hodnocení vztahů mezi pedagogickými pracovníky a žáky a mezi pedagogickými pracovníky, žáky a rodiči a téma č. 9 - hodnocení školy pedagogickými pracovníky. Hodnocení se zúčastnilo 31 pedagogických pracovníků, 120 rodičů a 163 žáků 4. – 9. tříd. (viz příloha č. 1)

Hodnocení vybraných aspektů školy:

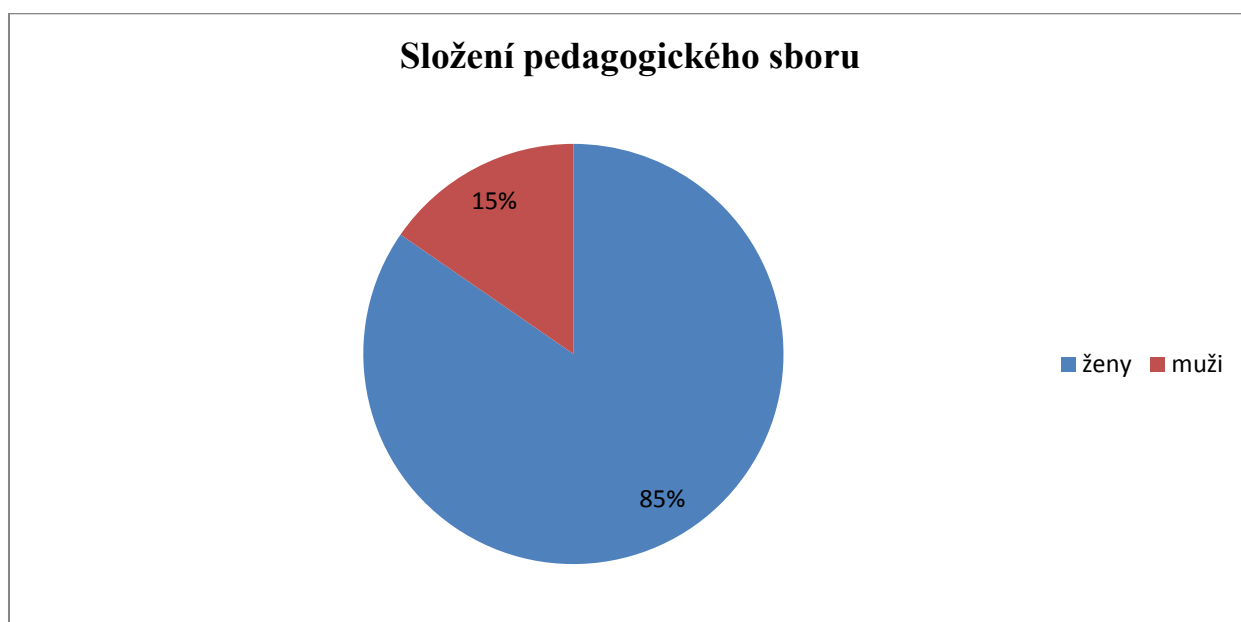
1. Pocity ze školy hodnotili žáci a učitelé pozitivně. Učitelé byli procentuálně pozitivnější v hodnocení.
2. Vzájemné vztahy mezi žáky navzájem byly hodnoceny velice pozitivně. Učitelé tyto vztahy již tak pozitivně nehodnotili.

3. Vztahy žáků k učitelům byly hodnoceny rozhodně pozitivně, u více jak poloviny dotazovaných žáků. U učitelů bylo hodnocení ve vztahu k žákům spíše pozitivní. Velice dobře vyšlo hodnocení učitelů směrem k vedení školy a k pedagogickému sboru.

Pozn. autora: Podle Grecmanové a kolektivu autorů, kteří vytvořili tento soubor dotazníků, by se neměl opomenout fakt, že výzkum klimatu sebou nese jisté problémy. Tím, že je tu dána možnost vyjádřit čísla a zobecnit různé jevy, tak ony potom následně mohou ztratit svůj kvalitativní obsah. A dalším problémem je skutečnost, že učitelé posuzují klima školy všeobecně pozitivněji než žáci. Důvody mohou být různé, některé aspekty školního života nemusí být dostupné žákům nebo se učitelé mohou stylizovat. (Grecmanová, 2012)

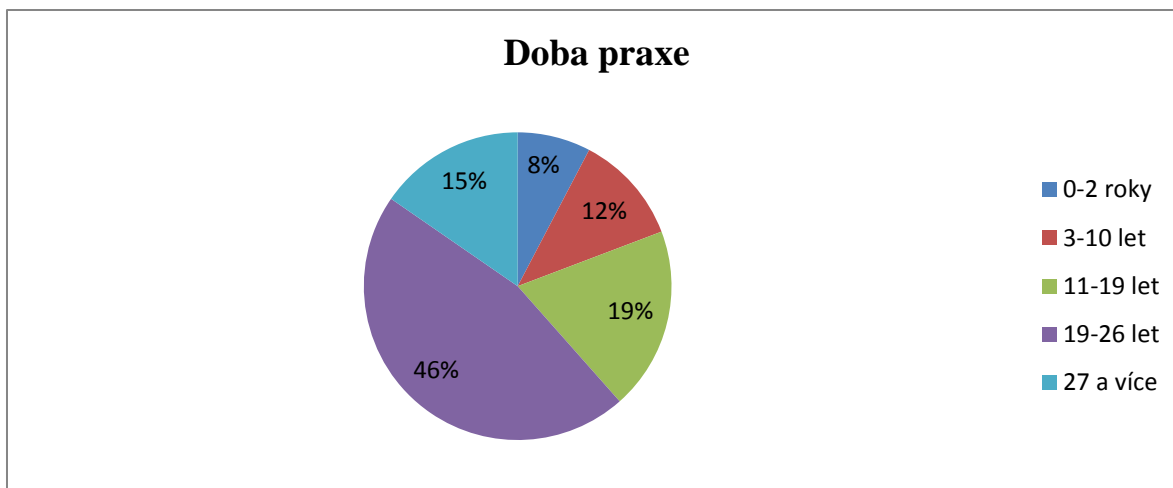
Charakteristika respondentů

Výzkumného šetření se ochotně zúčastnilo všech 26 pedagogů. Návratnost dotazníků byla tedy 100%.

Graf 1 – Pohlaví

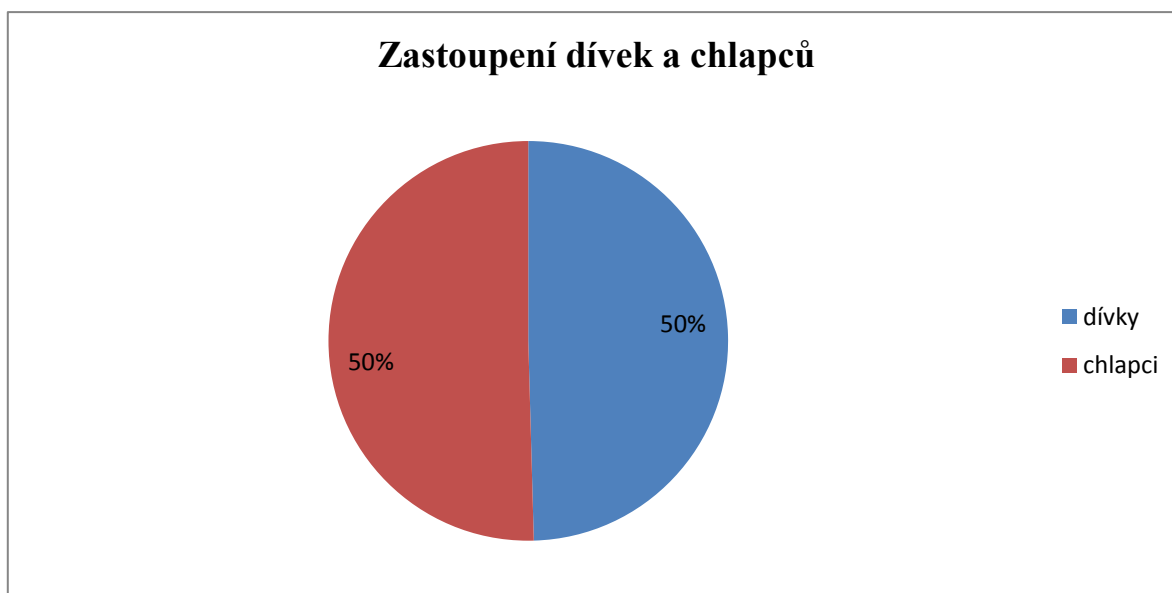
Na konci dotazníku (otázka č. 31) uvedli pedagogové své pohlaví. Z výzkumného vzorku 26 pedagogů bylo 22 žen a 4 muži.

Graf 2 – Doba praxe

Od 0-2 let praxe jsou na škole pouze dva učitelé, od 3-10 let jsou to 3 učitelé, od 11-18 let je to 5 učitelů, nejvíce učitelů je zastoupeno od 19-26 let a to počtem 12 učitelů a nejdelší praxi od 27 a více mají 4 učitelé (otázka č. 32)

Ze žáků byly osloveny třídy od 6. do 9. ročníku. Celkem se jednalo o 150 žáků. Vyplněných dotazníků se vrátilo celkem 113 tedy 75.3%.

Graf 3 – Zastoupení dívek a chlapců

Na konci dotazníku (otázka č. 36) byli žáci dotazováni na to, jestli jsou chlapec či dívka. Jak z šetření vyplývá, odpovídala ideální polovina žáků.

6.3.3 Výsledky šetření klimatu školy formou dotazníků

Základní informace o výsledcích šetření klimatu školy nám poskytuje tabulka č. 1, v níž je návratnost dotazníků od respondentů 6. a 9. ročníků a od všech učitelů na škole. Vyplňování dotazníků bylo anonymní. Návratnost byla spočítána vůči zadanému počtu respondentů. Dále tabulka informuje o hodnotách indexu percepce jednotlivých skupin respondentů a směrodatných odchylkách tohoto indexu.

Návratnost dotazníků v absolutních číslech (n) a%	žáci		učitelé	
	n	%	n	%
	113	75,3	26	100
Index percepce	1,91		1,87	
Směrodatná odchylka indexu percepce	0,12		0,10	

Tabulka č. 1- Návratnost dotazníků, index percepce a směrodatná odchylka

Index percepce je vypočítán z aritmetického průměru odpovědí všech položek dotazníku jednoho respondenta a následně je vypočítán jako aritmetický průměr ze všech aritmetických průměrů jednotlivců v každé skupině respondentů (žáků a učitelů). Tento aritmetický průměr nabývá hodnoty v intervalu 1 – 4. Čím je hodnota indexu percepce nižší, tím je percepce dotazované skupiny příznivější. Nepříznivé školní klima se objeví ve vyšších hodnotách percepce a v tomto případě lze považovat hodnotu vyšší než 2,2. (Tato hodnota byla získána z hodnocení 20 škol, které se zúčastnily tohoto dotazníkového šetření klimatu školy a poté byly mezi sebou porovnány). Lze tedy s jistou mírou opatrnosti konstatovat, že učitelé a žáci vnímají vztahy na škole pozitivně a s jejím prostředím jsou spokojeni.

Směrodatná odchylka určuje jaká je míra shody odpovědí respondentů. Aritmetické odchylky jsou spočteny pro index percepce a dále pro jednotlivé položky. Čím je nižší hodnota směrodatné odchylky, tím je vyšší shoda v odpovědích mezi respondenty a čím je směrodatná odchylka vyšší, tím se odpovědi respondentů rozcházejí. Za nízké lze považovat hodnoty menší než 0,2 a za vysoké vyšší než 0,4. V případě této školy je za nízké považovat hodnoty menší než 0,4 a za vysoké vyšší než 0,7.

Směrodatná odchylka je rovna odmocnině z rozptylu – průměr čtvercových odchylek jednotlivých hodnot od průměrné hodnoty. (Chrátka, 2007)

6.3.4 Odpovědi žáků a učitelů na vybrané položky dotazníků

V dotaznících se nachází položky s vysokou výpovědní hodnotou, to znamená s jednoznačnou interpretací. Dále jsou to také položky, kde škola může reagovat na zjištění, to znamená, že bude udržovat stávající praxi nebo přijme kroky, aby došlo ke zlepšení stávající situace ve škole.

Pozornost je tu věnována především hodnotám aritmetického průměru vyšším než 2,2 (označeno žlutě), kde je dobré přijmout kroky ke zlepšení situace.

Netýká se to položek s vyšším aritmetickým průměrem 2,2, protože tu byla nutnost opačné interpretace u záporně formulovaných položek (označeno šedě)

Modus/procento odpovědí: první číslo znamená nejčastější odpověď respondentů na škále 1 – 2 – 3 – 4 a za lomítkem se nachází procento odpovědi respondentů. Jestliže např. nejčastěji volili odpověď 1, tak modus je 1 a za lomítkem je procento respondentů, kteří takto odpověděli. Modus je nejčastěji se vyskytující hodnota v datech (Švaříček, Šedová a kol., 2014)

Dotazník pro žáky	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Modus /procento odpovědí
1. Jsem rád (a), že chodím do této školy.	1.91	0.33	1 / 52.2
2. Myslím, že naše škola má ve srovnání s ostatními školami v okolí dobré jméno.	2.01	0.25	2 / 49.5
3. Učitelé na této škole jsou spravedliví.	1.76	0.29	2 / 56.6
4. Cítím se v naší škole bezpečně.	2.13	0.48	1 / 46.9
5. Ve škole je vždy uklizeno.	2.26	0.12	2 / 54.4
6. Paní uklízečky jsou milé.	1.46	0.11	1 / 68.1
7. Když něco vylijeme nebo rozbijeme, tak nám paní uklízečky nebo pan školník vždy pomůže.	1.63	0.10	1 / 61.0
8. Paní kuchařky jsou na nás milé (zaškrtni, jen pokud se stravuješ ve školní jídelně).	1.85	0.28	1 / 53.3
9. Když chci přidat jídlo, tak mi vždy přidají.	1.70	0.19	1 / 58.6
10. Učitelé mi pomáhají při řešení problémů ve škole.	1.73	0.22	1 / 57.5
11. U učitelů můžu hledat pomoc při řešení osobních problémů.	2.30	0.44	2 / 43.4
12. U učitelů můžu hledat pomoc při řešení problémů spojených s učením.	1.37	0.10	1 / 72.6
13. V hodinách se hodně naučím.	1.76	0.14	2 / 56.6
14. Ve škole se snažím podávat co nejlepší výkony.	2.05	0.23	2 / 48.6
15. Ve vyučování se mohu zapojit do diskuze.	2.30	0.51	1 / 43.3

16. Myslím, že nás učitelé vedou k samostatnosti.	2.40	0.57	2 / 41.6
17. Ve škole mám možnost ukázat, co umím.	2.51	0.68	1 / 39.8
18. Ve škole mám možnost objevovat nové informace.	1.54	0.17	1 / 64.6
19. Suplování je nám oznámeno dostatečně dopředu.	2.13	0.10	2 / 62.8
20. Bojím se některých učitelů.	1.76	0.20	4 / 56.6
21. Myslím si, že nás učitelé respektují.	2.13	0.11	2 / 46.9
22. Myslím si, že učitelé nadržují některým žákům.	1.73	0.62	2 / 57.5
23. Učitelé dodržují vše, co nám slíbí.	1.94	0.29	2 / 51.3
24. Všichni učitelé nám říkají, co od nás očekávají.	2.40	0.49	2 / 41.6
25. Všichni učitelé dodržují pravidla školy.	2.35	0.50	1 / 42.5
26. Za nedodržení školního řádu jsou žáci přiměřeně trestáni.	2.17	0.38	2 / 46.0
27. Učitelé nás v hodinách často povzbuzují.	1.59	0.50	2 / 39.8
28. Učitelé nás v hodinách často chválí.	2.01	0.10	2 / 49.5
29. Když se učitelé zmýlí, vždy přiznají svou chybu.	2.01	0.33	1 / 49.5
30. Na všechny spolužáky se můžu spolehnout.	2.89	0.43	3 / 34.5
31. Ve škole mám spolužáka, kterému se můžu s čímkoliv svěřit.	1.32	0.56	1 / 75.2
32. Mám strach z některých spolužáků.	1.44	0.14	4 / 69.0
33. Když potřebuji tak mi spolužáci poradí.	2.26	0.49	2 / 44.2
34. Půjčujeme si sešity na dopsání učiva.	1.63	0.12	1 / 61.0
35. Myslím si, že dobré vztahy mezi učiteli, žáky a ostatními pracovníky jsou důležité.	1.98	0.13	1 / 65.5

Dotazník pro učitele	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Modus /Procento opovědí
1. Jsem rád/a, že pracuji na této škole	1.36	0.07	1 / 73.0
2. Myslím, že naše škola má ve srovnání s ostatními školami v okolí dobré jméno.	1.62	0.10	2 / 61.5
3. Cítím se v naší škole bezpečně.	1.30	0.04	1 / 76.9
4. Ve škole je vždy uklizeno.	2.16	0.59	2 / 46.1
5. Paní uklízečky jsou milé a ochotné pomoci.	1.30	0.07	1 / 76.9
6. Paní kuchařky a vedoucí školní jídelny jsou k nám milé a vstřícné.	2.90	0.90	1 / 34.6
7. Pan školník nám vždy vychází vstříc.	1.73	0.07	2 / 57.6
8. Nedaří se mi k žákům přistupovat individuálně.	2.79	0.99	4 / 34.6
9. K problémům žáků se snažím přistupovat s porozuměním.	1.36	0.10	1 / 73,0
10. Myslím si, že řada mých kolegů chce ze školy odejít.	1.52	0.45	3 / 65.3

11. Mezi učiteli nejsou velké konflikty.	2.16	0.27	2 / 46.1
12. Komunikace mezi učiteli a vedením školy je bezproblémová.	1.52	0.44	2 / 65.3
13. Vedení školy mě již několikrát zklamalo svým postojem k záležitostem týkajících se učitelů.	2.88	0.75	2 / 34.6
14. Ve škole je někdo, komu se mohu svěřit.	1.44	0.10	1 / 69.2
15. Žáci naší školy si nejsou ochotni vzájemně pomáhat.	1.62	0.45	3 / 61.5
16. Na většinu svých žáků se mohu spolehnout.	2.36	0.55	1 / 42.3
17. Mám strach z některých žáků naší školy.	1.36	0.16	4 / 73.0
18. Mezi kolegy mám několik velice dobrých přátel.	1.52	0.10	1 / 65.3
19. Bojím se některých kolegů ve škole.	1.04	0.01	4 / 96.1
20. Žáci se bojí některých spolužáků.	1.85	0.34	3 / 53.8
21. Žáci mi rádi pomáhají s přípravou výuky	2.16	0.37	2 / 42.3
22. Myslím, že mě moji žáci respektují a uznávají.	2.16	0.55	1 / 46.1
23. Většina žáků na naší škole se umí chovat k dospělým osobám.	1.73	0.19	2 / 57.6
24. Oceňuji pomoc od svých žáků.	1.13	0.41	1 / 88.5
25. Někteří kolegové mě svými požadavky omezují.	1.52	0.55	3 / 65.3
26. V naší škole se nic zajímavého neděje.	1.56	0.58	2 / 58.4
27. Všichni žáci dodržují pravidla ve škole.	2.60	0.36	1 / 38.5
28. Někteří učitelé pravidla nedodržují.	2.88	0.38	2 / 69.2
29. Za nedodržování pravidel jsou žáci přiměřeně potrestáni.	1.44	0.44	2 / 76.9
30. Ve škole si navzájem všichni pomáhají.	1.30	0.30	1 / 76.9
31. Dobré vztahy mezi všemi zúčastněnými ve škole jsou pro mě na prvním místě.	1.30	0.30	1 / 76.9

Vyhodnocení dotazníkového šetření: klima školy šetřené z přístupu sociálně – psychologického by se dalo hodnotit jako pozitivní. Výpovědi respondentů se shodovaly. Důkazem toho jsou rozdíly percepce vnímání menší než 0,2 a to rozdílem 0,04.

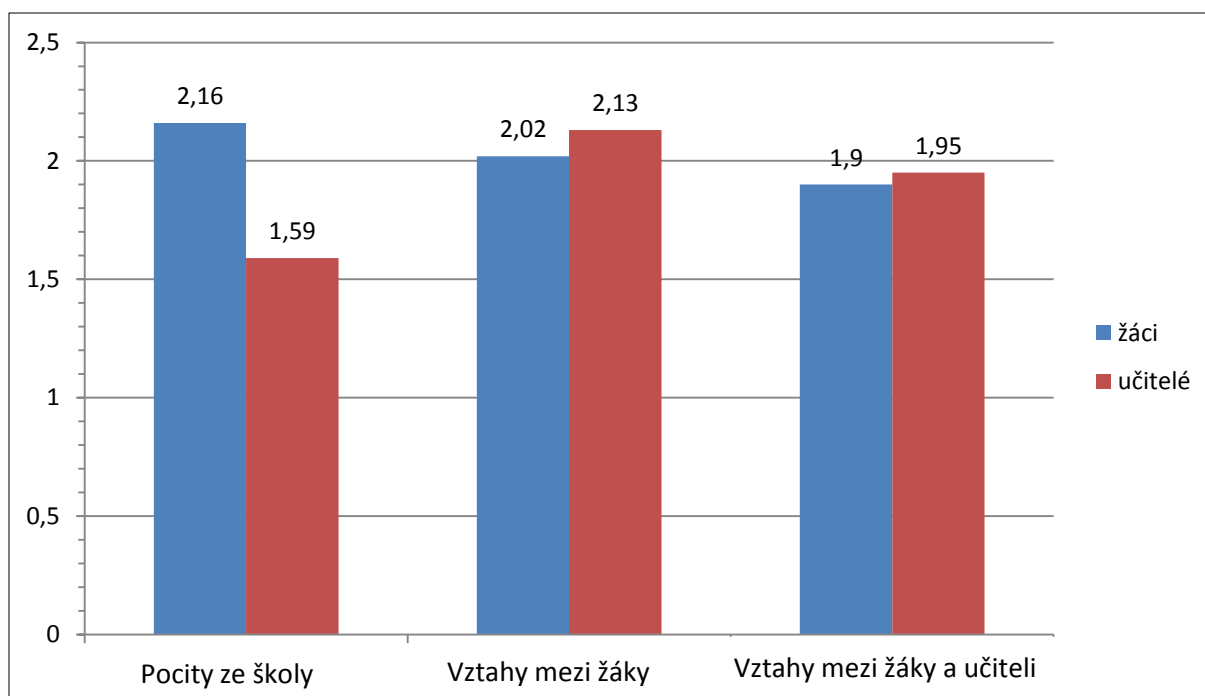
Stále tu musí být na zřeteli fakt, že jde o subjektivní vnímání každého ze zúčastněných. Zkoumání mezilidských vztahů je velice složité a musí se hodnotit s opatrností.

6.3.5 Výsledky vybraných aspektů školy společných pro žáky a učitele

Následující tabulka uvádí vybrané položky společné pro žáky a učitele. Výsledky hodnocení vybraných aspektů klimatu školy (pocity ze školy, vztahy mezi žáky, vztahy mezi žáky a učiteli) jsou graficky znázorněny ve sloupcovém grafu pod tabulkou č. 2

Vybrané aspekty	
žáci	učitelé
Pocity ze školy	
1. Jsem rád (a), že chodím do této školy.	1. Jsem rád (a), že pracuji na této škole.
2. Myslím, že naše škola má ve srovnání s ostatními školami v okolí dobré jméno.	2. Myslím, že naše škola má ve srovnání s ostatními školami v okolí dobré jméno.
4. Cítím se v naší škole bezpečně.	3. Cítím se v naší škole bezpečně.
5. Ve škole je vždy uklizeno.	4. Ve škole je vždy uklizeno.
17. Ve škole mám možnost ukázat, co umím.	26. V naší škole se nic zajímavého neděje.
Vztahy mezi žáky	
30. Na všechny spolužáky se mohu spolehnout.	15. Žáci naší školy si nejsou ochotni pomáhat.
31. Ve škole mám spolužáka, kterému se mohu s čímkoliv svěřit.	20. Žáci se bojí některých spolužáků.
34. Půjčujeme si sešity na dopsání učiva.	30. Ve škole si navzájem všichni pomáhají.
Vztahy mezi žáky a učiteli	
10. Učitelé mi pomáhají při řešení problémů ve škole.	16. Na většinu svých žáků se mohu spolehnout.
11. U učitelů můžu hledat pomoc při řešení osobních problémů.	9. K problémům žáků se snažím přistupovat s porozuměním.
12. U učitelů můžu hledat pomoc při řešení problémů s učením.	16. Na většinu svých žáků se mohu spolehnout.
16. Myslím, že nás učitelé vedou k samostatnosti.	22. Myslím, že mě moji žáci respektují a uznávají.
3. Učitelé na této škole jsou spravedliví.	27. Všichni žáci dodržují pravidla ve škole.
21. Myslím si, že nás učitelé respektují.	22. Myslím, že mě moji žáci respektují a uznávají.
22. Myslím si, že učitelé nadržují některým žákům.	23. Většina žáků na naší škole se umí chovat.

Tabulka č. 2 – Vybrané aspekty školy

Graf č. 4- Vybrané aspekty školy z pohledu skupin respondentů

Získané výsledky vypovídají o třech aspektech klimatu školy: o pocitech ze školy, o vztazích mezi žáky a o vztazích mezi žáky a učiteli, kteří se účastní každodenního života ve škole, vypovídá to o jejich vnímání, subjektivním prožívání kurikula školy a jejich vnějších projevu.

Výsledky hodnocení vybraných aspektů klimatu školy – pocity ze školy, vztahy mezi žáky a vztahy mezi žáky a učiteli jsou zde prezentovány jako výsledky aritmetických průměrů za jednotlivé skupiny respondentů v jednotlivých položkách. Rozdíly ve výškách sloupců jednotlivých aspektů ukazují míru neshody mezi jednotlivými skupinami respondentů při hodnocení daného aspektu. Z šetření vyplývá, že hodnoty výsledků jsou menší než 2,20 a proto odpovídají pozitivnějšímu vnímání. Učitelé mají lepší pocity ze školy než žáci, ale vztahy mezi žáky navzájem a mezi žáky a učiteli jsou mnohem pozitivněji vnímány u žáků.

Vybrané aspekty patří mezi nejvýznamnější oblasti, které se podílejí na kvalitě psychosociálního klimatu školy a výsledky vypovídají o pozitivním subjektivním prožívání zúčastněných respondentů.

Následující tabulka č. 3 a č. 4 uvádí ověření výzkumných otázek:

Žáci jsou spokojeni s...	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Modus /procento odpovědí
1. Jsem rád (a), že chodím do této školy.	1.91	0.33	1 / 52.2
2. Myslím, že naše škola má ve srovnání s ostatními školami v okolí dobré jméno.	2.01	0.25	2 / 49.5
3. Učitelé na této škole jsou spravedliví.	1.76	0.29	2 / 56.6
4. Cítím se v naší škole bezpečně.	2.13	0.48	1 / 46.9
6. Paní uklízečky jsou milé.	1.46	0.11	1 / 68.1
7. Když něco vylijeme nebo rozbijeme, tak nám paní uklízečky nebo pan školník vždy pomůže.	1.63	0.10	1 / 61.0
8. Paní kuchařky jsou na nás milé (zaškrtni, jen pokud se stravuješ ve školní jídelně).	1.85	0.28	1 / 53.3
9. Když chci přidat jídlo, tak mi vždy přidají.	1.70	0.19	1 / 58.6
10. Učitelé mi pomáhají při řešení problémů ve škole.	1.73	0.22	1 / 57.5
12. U učitelů můžu hledat pomoc při řešení problémů spojených s učením.	1.37	0.10	1 / 72.6
13. V hodinách se hodně naučím.	1.76	0.14	2 / 56.6
14. Ve škole se snažím podávat co nejlepší výkony.	2.05	0.23	2 / 48.6
18. Ve škole mám možnost objevovat nové informace.	1.54	0.17	1 / 64.6
19. Suplování je nám oznámeno dostatečně dopředu.	2.13	0.10	2 / 62.8
21. Myslím si, že nás učitelé respektují.	2.13	0.11	2 / 46.9
22. Myslím si, že učitelé nadržují některým žákům.	1.73	0.62	2 / 57.5
23. Učitelé dodržují vše, co nám slíbí.	1.94	0.29	2 / 51.3
26. Za nedodržení školního řádu jsou žáci přiměřeně trestáni.	2.17	0.38	2 / 46.0
27. Učitelé nás v hodinách často povzbuzují.	1.59	0.50	2 / 39.8
28. Učitelé nás v hodinách často chválí.	2.01	0.10	2 / 49.5
29. Když se učitelé zmýlí, vždy přiznají svou chybu.	2.01	0.33	1 / 49.5
31. Ve škole mám spolužáka, kterému se můžu s čímkoliv světit.	1.32	0.56	1 / 75.2
34. Půjčujeme si sešity na dopsání učiva.	1.63	0.12	1 / 61.0
35. Myslím si, že dobré vztahy mezi učiteli, žáky a ostatními pracovníky jsou důležité.	1.98	0.13	1 / 65.5
Žáci kriticky vnímají...	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Modus /procento odpovědí
5. Ve škole je vždy uklizeno.	2.26	0.12	2 / 44.4
11. U učitelů můžu hledat pomoc při řešení osobních problémů.	2.30	0.44	2 / 43.4
15. Ve vyučování se mohu zapojit do diskuze.	2.30	0.51	1 / 43.3

16. Myslím, že nás učitelé vedou k samostatnosti.	2.40	0.57	2 / 41.6
17. Ve škole mám možnost ukázat, co umím.	2.51	0.68	1 / 39.8
24. Všichni učitelé nám říkají, co od nás očekávají.	2.40	0.49	2 / 41.6
25. Všichni učitelé dodržují pravidla školy.	2.35	0.50	1 / 42.5
30. Na všechny spolužáky se můžu spolehnout.	2.89	0.43	3 / 34.5
33. Když potřebuji tak mi spolužáci poradí.	2.26	0.49	2 / 44.2

Tabulka č. 3 – Spokojenost a kritika ze strany žáků

Učitelé jsou spokojeni s...	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Modus /Procento opovědí
1. Jsem rád/a, že pracuji na této škole	1.36	0.07	1 / 73.0
2. Myslím, že naše škola má ve srovnání s ostatními školami v okolí dobré jméno.	1.62	0.10	2 / 61.5
3. Cítím se v naší škole bezpečně.	1.30	0.04	1 / 76.9
4. Ve škole je vždy uklizeno.	2.16	0.59	2 / 46.1
5. Paní uklízečky jsou milé a ochotné pomoci.	1.30	0.07	1 / 76.9
7. Pan školník nám vždy vychází vstříc.	1.73	0.07	2 / 57.6
9. K problémům žáků se snažím přistupovat s porozuměním.	1.36	0.10	1 / 73,0
11. Mezi učiteli nejsou velké konflikty.	2.16	0.27	2 / 46.1
14. Ve škole je někdo, komu se mohu svěřit.	1.44	0.10	1 / 69.2
18. Mezi kolegy mám několik velice dobrých přátel.	1.52	0.10	1 / 65.3
22. Myslím, že mě moji žáci respektují a uznávají.	2.16	0.55	1 / 46.1
23. Většina žáků na naší škole se umí chovat k dospělým osobám.	1.73	0.19	2 / 57.6
24. Oceňuji pomoc od svých žáků.	1.13	0.41	1 / 88.5
29. Za nedodržování pravidel jsou žáci přiměřeně potrestáni.	1.44	0.44	2 / 76.9
30. Ve škole si navzájem všichni pomáhají.	1.30	0.30	1 / 76.9
31. Dobré vztahy mezi všemi zúčastněnými ve škole jsou pro mě na prvním místě.	1.30	0.30	1 / 76.9
Učitelé kriticky vnímají...	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Modus /Procento opovědí
6. Paní kuchařky a vedoucí školní jídelny jsou k nám milé a vstřícné.	2.90	0.90	1 / 34.6
13. Vedení školy mě již několikrát zklamalo svým postojem k záležitostem týkajících se učitelů.	2.88	0.75	2 / 34.6
16. Na většinu svých žáků se mohu spolehnout.	2.36	0.55	1 / 42.3

26. V naší škole se nic zajímavého neděje.	1.56	0.58	2 / 58.4
27. Všichni žáci dodržují pravidla ve škole.	2.60	0.36	1 / 38.5
28. Někteří učitelé pravidla nedodržují.	2.88	0.38	2 / 69.2
12. Komunikace mezi učiteli a vedením školy je bezproblémová.	2.52	0.54	2 / 65.3

Tabulka č. 4 – Spokojenost a nespokojenost ze strany učitelů

Výzkumné dílčí otázky pro praxi

1. Jak se cítí žáci a učitelé na této škole?
2. Jaké jsou vzájemné vztahy mezi žáky navzájem?
3. Jaké jsou vzájemné vztahy mezi učiteli?
4. Jak se navzájem vnímají žáci, učitelé a nepedagogičtí pracovníci?
5. Co bude podniknuto pro zlepšení stávajícího klima na této škole?

Odpovědi vyplývajícího z dotazníkového šetření

1. z položek č. 1, 2, 3, 4 a 5 u žáků a z položek č. 1, 2, 3, 4, 5 u učitelů vyplývá, že se cítí všichni na této škole spokojeně a bezpečně.
2. z položek č. 31 a č. 34 vyplývá, že vzájemné vztahy mezi žáky jsou dobré, ale položky č. 30 a č. 33 vypovídají o nespolehlivosti mezi žáky navzájem.
3. z položek č. 11, 12, 14 a 18 vyplývá, že vztahy mezi učiteli jsou velice dobré, kromě položek č. 12 a 13, které vypovídají o špatné komunikaci, mezi učiteli a vedením školy.
4. z položek č. 6, 8, 10, 12 a 21 u žáků vyplývá, že se z pohledu žáků na škole, vnímají všichni velmi pozitivně a navzájem se respektují.
z položek č. 5, 7, 22, 24 a 30 u učitelů vyplývá pozitivní vnímání mezi všemi, kromě položky č. 6, kde je vnímání kuchařek učiteli negativní.

6.3.6 Závěr dotazníkového šetření:

Dotazníkovým šetřením se potvrdil můj předpoklad, že:

1. učitelé budou mít lepší pocity ze školy než žáci (učitelé mohou lépe posoudit kvalitu školy z dlouhodobého hlediska a také na rozdíl od žáků dokáží ocenit čistotu školy)
2. žáci se vnímají pozitivněji mezi sebou, než jejich vzájemný vztah vnímají učitelé.
3. vztahy mezi učiteli jsou dobré, ale komunikace mezi nimi a vedením školy dobrá není
4. vztahy mezi všemi na škole jsou dobré

5. tato škola sice prokázala homogenitu, ale vztahy mezi učiteli a žáky a komunikace mezi učiteli už nebyly shodné s evaluací této školy, které proběhlo v roce 2015. Proto je potřebné provést kroky ke zlepšení situace. Kroky, které byly provedeny ke zlepšení situace ve vztazích na základní škole, uvádím v závěru práce.

Prostor k vyjádření k danému tématu – odpovědi žáků a učitelů. (Pro zachování co největší autentičnosti neprošla sdělení žáků a učitelů jazykovou korekturou).

Odpovědi žáků.

- Tahle škola je snad nejlepší v celém městě, spolužáci mě občas štvou, ale jinak OK. Vaří ta-
dy dobrej buřtguláš.
- Moji spolužáci jsou hrozně urážliví. Ze mě si můžou dělat srandu, ale když si udělám srandu
já, tak hned žalují a jsou naštvaní. Jinak jsem moc ráda a učitelé jsou moc milí.
- Příliš přísná pravidla. Škola se bojí riskovat jiné výlety
- Chci lepší jídlo v bufetu
- Pán učitel Š. Nedokáže naučit, sice mám dobré známky, ale kdokoli jiný by byl 100% lepší,
byl bych rád, aby neučil nebo se naučil učit
- Není zač...
- Náladovost učitelů
- Vadí mi, že je málo laviček na třetím patře (pozn. škola třetí patro nemá)
- Nechci, děkuji...
- V této škole se mi moc líbí. Učitelé jsou hodní a ostatní lidé jsou tak hodní (: nic bych ve
škole neměnil, no možná bych dal místo schodů eskalátory
- Na našem třídním mě irituje to, že když o něco jedná, tak je mu to jedno nebo je zas moc
přísný. A neříká nám akce, dozvíme se to vždy pozdě a všichni už i učitelé říkají a vám to
učitel neřekl? A mám ráda paní učitelku P.
- Nesouhlasím s výukou pana učitele Š. Neumí naučit, nedokáže vysvětlit.
- Pan učitel Š. Je pro mě akorát přítěž, látku od něj nechápu a stále mi přijde nepříjemný a
občas i neochotný a myslím si, že nadržuje některým žákům od nás ze třídy, tohoto učitele

- nemám vážně v lásce.
- Akorát některá školní jídla nejsou moc dobrá.
  - Naše škola je velmi dobrá.
  - Obědy jsou čím dál ošklivější a nechutnají mi.
  - Tato škola je moc dobrá. Nějací učitelé jsou moc hodní. Ale na našem třídním učiteli mi vadí že nám neříká věci dopředu. A občas kluci z devítky jsou zlí... A paní učitelka na AJ řekne že jdeme příští hodinu na PC a stejně nejdeme. Nejlepší učitelka je na D je strašně vtipná a hodná...
  - Skoro každý si ze mě dělá srandu, že jsem malej.
  - Učitelé nerespektují absenci žáka, hned mu nasolí test a nezajímá je, že si nemohl dopsat z důvodů nedopsání učiva, někteří učitelé řvou i na slušné žáky.
  - Cítím se tu dobře. Má nejoblíbenější učitelka je T. (Mám ráda kebab).
  - Ten dotazník se mi docela líbil.
  - Přijde mi, že pan učitel Š. Občas nadřžuje. Moc se nám supl neoznamuje. (Mám rád Vánoce).
  - Mě jenom vadí, že náš třídní nosí často pruhované tričko. Mám z toho křeče.
  - Obědy by mohly být lepší. Na některých hodinách mě to nebaví. Na některých hodinách děláme pořád to samý.
  - Nejradši mám ráda paní učitelku T., paní učitelku P, pana učitele H. a paní učitelku E.
  - Mohli by udělat lepší prostředí, jelikož to trochu unavuje.
  - Do školy chodím rád, akorát mě nebaví učení a děláme „vývar“ (legraci)
  - Jsem velmi nespokojena za ty dotazníky, co nám dávají, co tam píšou, jestli nekouříme a nefetujeme atd., nemyslím tehhle, ale jiné.
  - Nikdy jsem osobní problémy neměl, ale řek bych že by učitelé pomohli.
  - Myslím si, že naše třída je super.
  - Žáci bývají špatně potrestáni za vyrušování, nedělání DÚ, používání mobilních telefonů.
  - Chodit do venkovní třídy, mohli bysme jezdit více na výlety i do zahraničí, mohli by dělat v jídelně jídla na výběr, na chemii by nám mohli říct určení testu, ale to je drobnost, pořádit

nějaký automat do školy (myslím, že v minulosti tady nějaký byl), někdy chodit i na procházky.

- Aby učitelé nebrali učení 100% vážně.

- Myslím, že tato škola nás připravuje na další studium.

- Na tuto školu chodím ráda, akorát bysme mohli jezdit více na školní výlety.

- někteří učitelé udělají zábavnou hodinu někteří spíše ne.

- Někdy nás učitelé potrestají až moc. Např. když zapomenu jednou za 2 měsíce tak nám dají dva velké úkoly navíc.

- Šalenej P.

- Vadí mi, že nesmíme používat mobilní telefony o přestávkách, potom že někteří učitelé na – držují těm, co jsou chytřejší. A chtěla bych lepší bufet.

- tento dotazník mi nějakým zázračným způsobem zabavil a zlepšilo mi to náladu a mám z toho dobrý pocit. Mám radost, že jsem se něčeho takového mohl zúčastnit.

- Je mi celkem líto, že vztahy ve třídě nejsou moc dobré. Spolužáci se k některým chovají hrozně a dělají naschvály až to zachází k šikaně. Jinak učitele mám ráda, jsem s nimi spokojena. Až na ten kolektiv. A možná by se mohlo zavést více výletů se třídou, skoro nikam nejezdí – me.

- Hrozně bych chtěla ve škole skříňky. Myslím, že u nás na škole jsou víc než dobré kolektivy.

- Mrzí mě, že naše škola NIKAM nejezdí, protože p. ředitelka to většinou zakáže. Ani na lyže nebo na školu v přírodě, to mělo snad jen pár tříd...kdysi. A ve třídě se skoro na nikoho nemohu spolehnout, všem pomáhám jen já.

- Vadí mi, že nejezdíme skoro vůbec na výlet. A taky když naše třídní učitelka nějaký navrhne, ale paní ředitelka to zamítne.

- jednou na zemi ležela svačina a učitelka na mě hned vyjela, ať jí uklidíme, ale mě bylo na blití z toho rozmlácenýho chleba, řekl jsem, že to není moje, tak sem řek, že to nezvednu a dostal jsem poznámku za neposlušnost učitele...

Odpovědi učitelů

- je tu dobrý kolektiv, jen jsou některé kolegyně pesimistické...
- V naší škole se nic zajímavého neděje – pokud chápu akce pro žáky – je jich dostatek a zajímavé. Pokud se týká akcí pro učitele spíše slabší průměr.
- Posuzování naší školy je do značné míry dáno skladbou žáků, kteří se tu vzdělávají, jsou z nepodněného prostředí, se zanedbanou předškolní výchovou.
- Chtěla bych žáky více vzdělávat a ne suplovat rodiče....

6.4 Kvalitativní výzkum

Druhá výzkumná metoda je metoda strukturovaného rozhovoru. Zvolila jsem si ji kvůli lepšímu zmapování klimatu školy. V dotazníkovém šetření nemohu všechny skutečnosti kvantifikovat. Každý kdo se podílí na společném životě ve škole, vnímá školu podle svých individuálních možností a jeho posuzování může být ovlivněno emocemi, hodnotami, které vyznává a schopnostmi svého soustředění.

Všechny rozhovory jsem nahrávala na diktafon v rozmezí jednoho týdne v listopadu.

6.4.1 Výzkumné dílčí otázky

1. Jaké mají pocity z této školy?
2. Jak vnímají vztahy k ostatním zúčastněným na této škole?
3. Co vnímáte kriticky na této škole?
4. Jak oslovení sami komunikují s ostatními ve škole?

6.4.2 Charakteristika zkoumaného souboru

Pro mou studii jsem si ještě zvolila strukturované rozhovory s pěti zástupci školy z řad žáků, pedagogických pracovníků a nepedagogických pracovníků. Čtyři zástupci byli osloveni náhodně a pátý byl pan školník (na škole je jediný, nemohl být vybrán náhodně).

Z řad žáků jsem si pro svůj rozhovor vybrala náhodně žákyni z devátého ročníku, která tuto základní školu navštěvuje od první třídy. Z řad učitelů jsem oslovila paní učitelku, která byla na škole již 35 let a již rok přeluhovala a byla velice potěšena. To samé se opakovalo s paní uklízečkou a paní kuchařkou, které to velice potěšilo. Rozhovory jsem nahrávala v kabinetu

dějepis, kde nás nikdo nerušil, a všichni měli stejné podmínky. Jen s paní kuchařkou jsem vedla rozhovor brzy ráno v šatně kuchařek, protože se tam cítila dobře. Překvapilo mě, jak velice byli všichni vstřícní a otevření. Jen pan školník se bál, aby neřekl něco, co bude použito proti němu. Ujistila jsem ho, že rozhovor bude zcela anonymní a ve vzájemné důvěře.

6.4.3 Rozhovory

Rozhovor č. 1 – Nikola (15 let)

1. Do jaké chodíš třídy?

Do deváté á.

2. Navštěvuješ tuto školu od prvního ročníku?

Ano.

3. Jsi ráda, že chodíš právě na tuto školu?

Ano, jsem moc ráda, protože jsou tady dobří učitelé, skvělejí kolektiv a líbí se mi tady.

4. Jak vnímáš vztahy na naší škole mezi všemi, se kterými se denně setkáváš?

No tak někdo třeba si spolu rozumí, někdo se moc nemusí, tak jako prostě normálně není to tak jako kdyby někdo byl s někým úplně za zlý. Tak jsou v pohodě. Nejsou špatný.

5. Kdyby jsi se mohla znovu rozhodnout, šla bys na jinou školu?

Ne!

6. Je pro tebe důležité, jestli tě učí učitel nebo učitelka?

Jakoby není to pro mě nějak důležité, záleží hlavně na té povaze toho učitele.

7. Dokážeš posoudit, jak vnímají vztahy na škole tvoji spolužáci?

Tak jak kteří, někteří si třeba myslí.... Jako by si se všema rozumí, ale potom jsou naopak tady ty, který se vůbec s naší třídou nebaví a jsou jakoby spíš postranní, moc si prostě nerozumí s tím kolektivem. Jó slychám od spolužáků, když je nějaký učitel naštvě tak řeknou, že ten učitel jim vadí nebo třeba, že kuchařky tak ty sou hodný, sympatický tak říkají třeba, že tahle kuchařka ta je hodná a sympatická a tak.

8. Co myslíš, jaké pracovní vztahy jsou mezi učiteli na této škole, jak se k sobě chovají?

Z mého pohledu to je, že učitelé jsou spravedliví, jako vždycky že nám pomůžou co potřebujeme. Učitelé si spolu rozumí, baví se spolu a nikdy jsem si nevšimla, že by učitelé byli spolu za zlý. Když potřebujou, tak si pomůžou.

9. Je důležité, aby měli vyučující stále dobrou náladu?

No podle mě jo, protože když ji mají špatnou tak potom i na ty žáky to působí jako, že je jim to nepříjemný v těch hodinách. Potom jdou žáci z té hodiny se špatnou náladou.

10. Mají všichni učitelé pochopení pro žáky, kteří se z nějakého důvodu necítí dobře?

No tak já si myslím, že někteří učitelé ne neříkám všichni, ale někteří ne.

11. Je pro tebe důležité, jak jsou učitelé ve škole upravení?

No tak jak se to vezme....když třeba....nevím ten učitel přijde špinavej tak to dělá divnej dojem, ale když je čistej a v pořádku tak to mi nevadí... (smích). V podstatě je to pro mě důležitý. Je důležitý jestli smrdí nebo voní, protože když se s ním bavím a smrdí mu z pusy tak je to nepříjemný.

12. Myslíš, že je důležité pro učitele, že jsou žáci upraveni?

No, to si taky myslím, že nějakým určitým způsobem jo, protože když třeba žák přijde.... No třeba s nevyčištěnýma zubama, neučesaněj, v pyžamu tak to jim asi nebude příjemný.

13. Víš něco více o svých učitelích než jen to, že učí na škole určité předměty?

No jak o kterých nebo jak to myslíte?..... Ne o všech o některých..... Jooo tak to jo o většině učitelích. Tak třeba vím, že naše paní učitelka má ráda psi, nebo že se ráda stará o zahradu a tak.

14. Povídají si se žáky někteří učitelé i o přestávkách?

Ano, povídají.

15. Na kterých hodinách se nejvíce zasmějete a proč?

Tak asi na dějepise s paní učitelkou, protože nám vždycky vysvětluje tu látku a snaží se to dělat vtipně a vypráví k tomu nějaké vtipky a líp se tu látku naučíme.

16. Povídate si v některých hodinách o vztazích na vaší škole?

Tak určitě si povídáme na výchově ke zdraví o těch vztazích. Občas třeba na přírodopise nebo tak. Ale jinak ne spíš na těch dvou.

17. Co děláš ty a tví spolužáci o přestávkách?

Bud' se spolu bavíme o nějakých určitých věcech nebo se učíme, pomáháme si když neumíme nějakou látku tak si to navzájem vysvětlíme, někteří dělají kraviny nebo jsou na mobilech tam hrajeme různé hry nebo kluci dělaj no třeba se ze srandy perou nebo něco takovýho a my se pak všichni smějeme. Nic zvláštního.

18. Jaké máte ve škole paní uklízečky?

Tak paní uklízečky máme sympatický, jakože se s nima dá občas povídat. Nedávno jsem si povídala s jednou paní uklízečkou a ta je úplně super, jsou fajn, nemám nic proti nim.

19. Pomáháš ráda někomu z dospělých (např. učitelům, uklízečkám, školníkovi) ve škole?

No tak když si o to řeknou nebo když vidim, že potřebujou pomoc tak určitě, tak se jich i zeptám jestli nepotřebujou pomoc.

20. Myslíš, že jsou ostatní žáci ochotni pomoci, když je někdo z dospělých požádá, myslím tím pomoc s pomůckami, sběru či jiných podobných aktivit?

Jo to určitě jsou ochotní.z naší třídy určitě jo, tam vždycky pomáhají učitelům.

21. Jaké zkušenosti máš s paní kuchařkami?

S paní kuchařkama nemám špatnou zkušenost, vždycky dobré, když tam přijdu, oni se na nás smějou, občas si s náma povídaj, jsou prostě na nás hodný.

22. Jaký je váš pan školník?

S naším panem školníkem jsem si nepovídala, teda neměla tu možnost, ale od pohledu a od slyšení se mi nezdá být zlej.

23. Povídáš si s rodiči, jaký byl tvůj den ve škole?

Jo tak většinou jo, vždycky když přijdu domů, tak se mamka zeptá co škola a tak.

24. Co si myslí tvoji rodiče o učitelích, kteří tě učí?

Většinu z nich už znají, protože jsem chodili a ty který neznaj ty neřeší a ty který znaj tak ty jsou v pohodě, nic proti nim nemaj.když já si myslím, že učitelé jsou fajn tak rodiče si to taky myslí.

25. Budeš ráda vzpomínat na základní školu, učitele a spolužáky?

Jo tak to je jasný, mě to tady bude hodně chybět.

Děkuji za rozhovor.

Rozhovor č. 2 - paní učitelka (61 let)

1. Jak dlouho učíte na této škole?

Pětatřicet let.

2. Na jakém stupni učíte a jaké předměty?

Učím na druhém stupni, předměty dějepis, ruština, tělesná výchova.

3. Jste ráda, že učíte právě na této škole?

Určitě jsem, protože je to moje první škola kam jsem nastoupila po vysoké škole a nemám ráda změny, proto jsem na této škole zůstala.

4. Jak vnímáte vztahy mezi všemi zúčastněnými na této škole?

Já si myslím, že vztahy na této škole byly vždycky dobré a zůstávají, i když se lidé mění, tak pořád je tady taková ta zdravá parta a co se týče kolegů tak ta spolupráce mezi nimi je vynikající.

5. Kdyby jste se mohla rozhodnout, šla by jste na jinou školu?

Díky mému pokročilému věku už bych tu školu neměnila, takže i když jsem již v důchodu tak ještě neustále pracuji, protože tuhle práci mám ráda a mám ráda děti a chci jim ještě něco předat.

6. Jsou pro vás důležité vztahy ve třídě, ve které učíte?

Určitě, protože vztahy a dobrá parta to zdravé jádro ve třídě tak se vlastně odráží od té kvality výuky.

7. Dokážete posoudit, jak vnímají vztahy ve škole vaši kolegové?

Hmm..... můžu posoudit, protože si neustále mezi sebou povídáme o tom, kde jsou nějaké problémy, okamžitě se je snažíme řešit a myslím si, že je to vpořádku.

8. Co myslíte, jaké vztahy jsou mezi žáky na naší škole?

V každé třídě se najde někdo, kdo je takový narušitel, který tam třeba tu třídu rozhází, ale záleží na těch dětech, jestli ho spacificují, jestli ho přehlíží a jestli ho třeba napomínají. Někdy jsou chytlavé, tak třeba stačí chvilinka a ta třída potom se musí dát dohromady a musí se ukáznit.

9. Je důležité, aby měli vyučující stále dobrou náladu?

Já si myslím, že je , protože se to odráží i na těch dětech a my to potom na ně přenášíme. Děti jsou vnímavé, neustále nás pozorují a oni ví přesně, jestli máme špatný den nebo máme dobrou náladu, jestli náhodou nejsme nemocní a podobně.

10. Mají vaši žáci pochopení pro to, když se učitel necítí dobře?

Určitě, určitě, zeptají se třeba, jestli nám něco není, a když jim řekneme, aby se utišili, aby dávali pozor, že třeba nemůžeme namáhat hlasivky, tak to respektují.

11. Je pro vás důležité, aby byli žáci ve škole upraveni?

Myslím si, že je tu dost důležité. Záleží to ovšem na rodině, na rodičích, ale určitě to vypadá lépe, než když dítě přijde....nosí třeba jeden měsíc jeden svetr, jednu mikinu a potom i ta hygiena je velice důležitá.

12. Myslíte, že žáci vnímají, jak chodí oblékání učitelé?

Určitě, protože se nám stává, že nás potkají na chodbě a umí pochválit, řeknou třeba, že nám to sluší.

13. Zajímáte se více o to, než jak prospívají žáci, tak jaké mají zázemí, koníčky a podobně?

Pro mě na prvním místě je určitě prospívání, ale pochopitelně je každé dítě z jiné sociální rodiny, takže máme starost. Máme radost, když děti soutěží a přinesou nějaké výsledky, nějaké poháry.

14. Chtějí si žáci o přestávkách s učiteli povídat, když jsou na doзору?

Jeeje, máme tady několik.... Takže se musíme před nimi i zavírat, protože neustále by nám něco vykládali a to by bylo na celý den.

15. Dokáží vás žáci rozesmát nebo vy je?

Pravidelně (smích).....pravidelně, a když už to vypadá, že se děti zklidní tak to nevydržím někdy já a smějí se dál.

16. Povídate si někdy ve vašich hodinách o vzájemných vztazích?

Ano, povídáme.

17. Pokud máte dozor, co dělají děti většinou o přestávkách?

Bud' sedí a svačí nebo poletují nebo vykřikují tak běžně....jsou to děti.

18. Jaké máte vztahy s paní uklízečkami?

Máme dobré uklízečky, pravidelně nám uklízejí, mezi námi je i kamarádství, takže v pohodě.

19. Jsou na vaší škole děti ochotné pomáhat, pokud je o to někdo s učitelů požádá?

Ne všechny děti, ale převážná část ano.

20. Jsou ochotni vám pomoci všichni kolegové, když je požádáte?

Já si myslí, že určitě ano, v mém okolí co sedíme spolu v kabinetu tam je to bez problémů. Ani si nemusíme říkat a už víme, že ten druhý potřebuje pomoc.

21. Jaké zkušenosti máte s paní kuchařkami?

Myslím si, že úroveň v jídelně není špatná a někdy pochopitelně záleží na tom, ne každý jí všechno, takže děti si stěžují i my si postěžujeme, ale kuchařky se snaží v rámci zdravé výživy prostě dávat jídla, který nejsou tak populární.

22. Jaký je váš pan školník?

Pan školník..... no kvitovala bych (smích), měl by asi více ještě trochu pracovat, někdy mu trvá dlouho, než něco opraví, musíme chodit za ním a zapisovat do sešitu, aby tu chybu napravil.

23. Povídaté si s kolegy o prožitcích z vyučovacích hodin?

Určitě, určitě každý den.

24. Jak si stojíte u rodičů žáků, které učíte?

Já si myslím, že velmi dobře.

25. Vzpomínáte někdy na žáky, kteří opustili tuto školu?

Denodenně, prostě to byli žáci první, to byla trochu jiná generace dětí, dneska.... Pochopitelně nebyli počítače, nebyli mobily, děti byli takové nějaké více,... i když byli rošťáci tak ale taková ti normální.

Děkuji za rozhovor.

Rozhovor č. 3 – kuchařka (35 let)

1. Jak dlouho pracujete na této škole?

Na této škole pracuji již tři roky.

2. Vybrala jste si sama tuto školu nebo vám byla doporučena?

Náhodně mi to bylo doporučeno kamarádkou.

3. Jste spokojená na této škole?

Ano.

4. Jak vnímáte vztahy mezi všemi zúčastněnými na této škole?

Z mého pohledu si myslím, že se tady lidi mají rádi navzájem.

5. Kdyby jste se mohla rozhodnout znovu, šla by jste pracovat na jinou školu?

No asi bych zase zvolila tady tu školu.

6. Jsou pro vás vztahy na této škole důležité?

Pro mě ano.

7. Dokážete posoudit, jak vnímají vztahy na této škole kolegyně?

Myslím si, že taky ano, nedokážu posoudit.

8. Co myslíte, jaké jsou na naší škole vztahy mezi žáky?

Tak to si myslím, že nejsou moc pozitivní. Určitě ty děti mezi sebou nějakou tu rivalitu mají. Jakoby nátlaky malý šikany, jak bych dokázala z mého pohledu vnímat. Třeba při těch výdejích u oběda tak pozoruji, že některý děti nejdou k sobě ke stolu, blokují se strkají se, takže si myslím, že ty vztahy mezi těma dětma nejsou tak dobrý.

9. Je důležité, aby měli učitelé na této škole stále dobrou náladu?

Tak si myslím, že by to bylo velice dobrý, že to působí na ty děti, ale v dnešní době, aby každý byl pozitivně naladěn? No....záleží na tom člověku jak se k tomu postaví. Ale děti by asi uvítaly, kdyby se cítily dobře, když se vy cítíte dobře tak to dítě se také cítí dobře.

10. Respektují vás učitelé a žáci na této škole?

Tak si myslím, že žáci ano, protože jakoby jsou mladší, my jsme pro ně dospělá osoba tak respektují a učitelé, myslím, že si vycházejí, pozdravíme se. Ten respekt tady je.

11. Je pro vás důležité, aby žákům ve vaší jídelně chutnalo?

No tak to je úplně priorita u nás. Pochvala je pro kuchařku, když je odevzdaný prázdný talíř. Takže ano jinak by tu práci člověk nemoh vykonávat.

12. Myslíte si, že žáci vnímají, že po nich uklízíte i to, co by jste neměli?

Myslím si, že to nevnímají, berou to jako samozřejmost, což je špatně, protože to mají jako z domova, jak to rodiče za ně všechno dělají, tak ty děti nejsou naučený k nějakým návykům. Berou to jako automatiku, mohlo by to být lepší tady to.

13. Jsou žáci sami si po sobě uklidit a požádat vás o pomoc?

Jak kteří, ty maličký nahlásí, když se něco rozlije, přijdou říct „paní kuchařko prosím vás já jsem něco rozlil“, ale ty větší ne, by naopak to zakrýt nebo to ještě rozmatlat. No puberta tam pracuje, takže to člověk tak bere.

14. Povídají si s vámi žáci někdy?

Ano.

15. Jak vnímáte žáky na této škole?

Žáci? Mě přijdou fajn ty dětičky.

16. Všímáte si někdy toho, jak se chovají žáci při obědě?

Ano, všímám velice. Tak někteří žáci si sednou k sobě mají už svoji skupinku a u jídla si povídají, někteří se navzájem pošťuchují ty děti nemají k sobě úctu, ty silnější ubližují těm slabším, máme tam pedagogický dozor a ten zakročí, takže nic vážného. Relativně se u toho oběda nic vážného neděje.

17. Jaké máte vztahy s paní učitelkami?

Když budu mluvit za svojí osobu, tak si myslím, že s paní učitelkama já osobně mám dobré vztahy, navzájem se pozdravíme, usmějeme, něco vtipného prohodíme, takže z mé strany jediné dobře.

18. Jak se chovají žáci k učitelům na této škole?

Tak žáci z pohledu mého.... Jak kteří, Některý ty děti tu autoritu uznají a někteří jak se říká ty puberťáci, to asi jakoby moc neřeší. Tak jakoby jsou drzejší ty děti, ale to je asi na všech školách, záleží prostě na tom dítěti, jakou má povahu a chování, prostě to tak mají.

19. Pomáhají vám vaše kolegyně, když je o to požádáte?

U nás je souznění úžasný.

20. Jaké zkušenosti máte s paní uklízečkami?

Si myslím, že úplně v pořádku, my tu máme čisto, tady není jakoby problém.

21. Jak se k vám chová pan školník?

Náš pan školník se k nám chová dobře, kdykoliv potřebujeme, co se týče chlapský práce, co si sami neopravíme tak zavoláme a vždycky přijde a pomůže nám.

22. Povídate si ve volných chvílích s paní učitelkami a učiteli?

Tak tady ne, my tady nemáme ten čas, ale myslím si, že kdyby ty prostory byly a ten čas tak by nebyl problém si popovídat.

23. Choval se k vám někdy někdo netaktně či hrubě ze žáků či učitelů?

Z mého pohledu ne.

24. Vychází vám vedoucí této jídelny vstříc?

Ano.

25. Myslíte si, že děti mají dobré základy z domova?

Jak kteří, tak padesát na padesát.

Tak já vám moc děkuji za rozhovor.

Není vůbec zač.

Rozhovor č. 4 – školník (58 let)

1. Jak dlouho pracujete na této škole?

Deset let.

2. Vybral jste si sám tuto školu nebo vám byla doporučena?

Vybral.

3. Jste spokojený na této škole?

Jsem spokojený částečně, někdy jo, někdy ne, ale většinou to vychází.

4. Jak vnímáte vztahy mezi všemi zúčastněnými na této škole?

Já myslím, že celkem dobrý, někdy nějaké potíže, nějaké problémy, ale vždycky se to vyřeší.

5. Kdybyste se mohl rozhodnout znovu, šel by jste na jinou školu?

Já jsem na tuhle školu přišel, když jí otvírali, do téhle školy jsem nastoupil v deváté třídě, no teď jsem se sem vrátil a teď tady to asi taky skončím, tedy jako školník.

6. Jsou pro vás vztahy na této škole důležité?

A tak jo, musí to fungovat, mělo by to fungovat, aby to bylo hezké.

7. Dokážete posoudit, jak vnímají vztahy na této škole paní uklízečky?

To nedokážu posoudit, protože už nepatří pod moje vedení. Vztahy dobrý, když potřebujou pomoc pomůžu, ale jinak s nima nepřijdu moc do styku.

8. Jaké jsou vztahy na vaší škole mezi žáky?

Já to přesně nemůžu vědět, ale si myslím, že to jde.

9. Je důležité, aby měli vyučující stále dobrou náladu?

No určitě, to musí být. Jinak by jim to nechutnalo tady.

10. Respektují vás učitelé a žáci na této škole?

Učitelé nevím, to mi neřekli, ale žáci určitě.

11. Je pro vás důležité, aby byli žáci vedeni k pořádku?

To je jasná věc, to musí být, pořádek musí být! Za každýho režimu!

12. Myslíte, že žáci vnímají, že udržujete školu v chodu?

Já si myslím, že to vidí.

13. Jsou žáci sami ochotni požádat vás o pomoc?

Určitě, vždycky.

14. Povídají si s vámi žáci někdy?

Taky. Nosí mi obrázky. Ale ty malinký.

15. Jak vnímáte žáky na této škole?

Tak některý jsou bordeláři, některý jsou v pohodě a vždycky se to všechno zmákně.

16. si někdy toho, čím se baví žáci o přestávkách?

Všímám a nikomu to neříkám. No třeba dělaj si kuličky z papíru a hrají fotbálek, kdysi nám i kouřili na škole, ale to už ani nejde a závody po chodbách to dělají všichni.

17. Jaké máte vztahy s paní učitelkami?

Výborné.

18. Jak se chovají žáci k učitelům na této škole?

No některý jsou drzí určitě a vono se to vždycky nějak vyřeší.

19. Pomáhají vám žáci a učitelé, když je o to požádáte?

Jo samozřejmě, to je jasná věc.

20. Jaké zkušenosti máte s paní kuchařkami?

S paní kuchařkami výborný.

21. Jak se k vám chovají paní uklízečky?

Paní uklízečky, když něco potřebují tak jim pomohu a oni pomáhají i mě.

22. Povídat si ve volných chvílích s paní učitelkami a učiteli?

Ano, povídám, když na to je čas.

23. Choval se k vám někdo někdy netaktně ze žáků či učitelů?

S učitelů a ze žáků ne, ale z rodičů, určitě z rodičů.

24. Vychází vám vedení této školy vstřícně?

Vychází.

25. Myslíte si, že děti mají dobré základy výchova z domova?

Já myslím, že některý maj úplně dobrý a některý jsou na tom úplně špatně. Tak jedna ku deseti, někteří jsou strašní somráci.

Děkuji za rozhovor.

Rozhovor č. 5 – uklízečka (45 let)

1. Jak dlouho pracujete na této škole?

Pracuji tady na této škole deset let.

2. Vybrala jste si sama tuto školu nebo vám byla doporučena?

Byla mi doporučena mou kamarádkou.

3. Jste spokojená na této škole?

Ano jsem, je to tu hezké.

4. Jak vnímáte vztahy mezi všemi zúčastněnými na této škole?

Já jsem kamarádskej typ, já se s každým domluvím. Jsem spokojená.

5. Kdybyste se mohla rozhodnout znovu, šla by jste na jinou školu?

Já jsem tady zvyklá, mám tady své kamarádky a mám to na ranní šichtu. Mám dítě, takže jsem spokojená.

6. Jsou pro vás vztahy na této škole důležité?

Já si myslím, že ano, že jsou moc důležitý.

7. Dokážete posoudit, jak vnímají vztahy na této škole kolegyně?

Tak všude je něco že jo, ale když se lidé domluví tak to funguje vždycky že jo. To vůbec nevím co mám odpovědět.....voni to vnímají tak, že si mají jít po své práci a pak se vždycky nějak domluvíme.

8. Co myslíte, jaké jsou vztahy na této škole mezi žáky?

Tak to je komplikovaný, každý je jinej, někdo je výbušnej, někdo nemá chování, někdo má chování, já si myslím, že dobrý.

9. Je důležité, aby měli vyučující stále dobrou náladu?

Jako je to lepší, ale to přece nejde pořád.

10. Respektují vás učitelé a žáci na této škole?

Ano respektují.

11. Je pro vás důležité, aby byli žáci vedeni k pořádku?

Já jako uklízečka si myslím, že ano a ráda bych byla, kdyby to bylo dodržováno.

12. Myslíte si, že žáci vnímají, že po nich uklízíte i to, co by jste neměla?

Hmmm ne, to se mi někdy nelíbí, ale udělám to.

13. Jsou žáci sami si po sobě uklidit a požádat vás o pomoc?

Některé ano přijdou, když se něco rozleje pití sami za mnou i jako si to sami uklidí. Málokterý jsou ale mezi námi.

14. Povídají si s vámi žáci někdy?

Ano povídají a hodně (smích)

15. Jak vnímáte žáky na této škole?

Některý jsou kamarádský a dobrý a některý nejsou, voni za to ani nemůžou, protože jsou tak vychovaní z domova, tam není ten přístup rodičů, oni se jim nevěnujou, ale jinak dobrý.

16. Všimáte si někdy toho, čím se baví žáci o přestávkách?

Ano všímám, všímám no furt hrajou na mobilech, baví se o hrách, jak budou hrát na počítači, co budou dělat odpoledne a takový no dělám na druhým stupni, tak tam jsou takový věci, no děti se zajímají o věci, kdo s kým chodí, párujou se mezi sebou, kam půdou odpoledne. Kolikrát čekám na třídu, než odejde, tak slyším všechno o čem si povídají.

17. Jaké máte vztahy s paní učitelkami?

Dobré, já si rozumím s každým.

18. Jak se chovají žáci k učitelům na této škole?

No, některý teda jsou drzí, některý se chovají dobře, jsou v pohodě, ale některý nemají chování. Co vidím já teda. Je to tak půl na půl co si všímám já.

19. Pomáhají vám vaše kolegyně, když je o to požádáte?

Některé ano, většinou jo, my jsme sehraná parta.

20. Jaké zkušenosti máte s paní kuchařkami?

No jako dobrý, já jako nechodím na obědy, ale dobrý, zdravíme se.

21. Jak se k vám chová pan školník?

Já osobně s ním nemám problém, když potřebuju tak mu řeknu a on jde a udělá to.

22. Povídáte si ve volných chvílích s paní učitelkami a učiteli?

Ano. Na této škole mám velice dobré vztahy s paní učitelkami.

23. Choval se k vám někdo někdy na škole hrubě nebo netaktně ze žáků či učitelů?

No to ne to nee.

24. Vychází vám vedení této školy vstříc?

Vždycky se domluvíme teda. Jdu za ředitelkou, když potřebuju a ona mi řekne buď jo, nebo co mám dělat. Nemám problém.

25. Myslíte si, že děti mají dobré základy z domova?

Někdy to taky asi není z domova a rodiče jsou z toho někdy špatný nebo dítě hodí na druhou kolej a dělaj si, co chtějí, no takhle to vidím já. Někdy nechápu, co tady dělaj, co se týče pořádku, co vidíme, věci pohozený tady, jestli to dělaj i doma no to teda nevím.

Děkuji za rozhovor.

6.4.4 Analýza rozhovorů

Výchozím bodem mé interpretace je vztah jednotlivých dotazovaných k ostatním zúčastněným na škole. Po vyhodnocení rozhovorů jsem dospěla k závěru, že všechno co cítí a prožívají je opravdu mezi nimi. Během pořizování rozhovoru jsem si uvědomila, že některé položené otázky byly pochopeny každým z dotazovaných zcela jinak a individuálně. Každý použil svůj vlastní jazyk, který zprostředkoval, jaký vztah mají mezi sebou a druhými a který mi pomohl pochopit, jaké ty vztahy jsou. Zpracování proběhlo tak, že jsem porovnála jejich výpovědi vždy pohromadě v jedné z výzkumných otázek: **1. Jaké mají pocity z této školy? 2. Jak vnímají vztahy k ostatním zúčastněným na této škole? 3. Co vnímáte kriticky na této škole? 4. Jak oslovení sami komunikují s ostatními ve škole?**

Odpovědi a čísla otázek ověřující výzkumnou otázku

1. Jaké mají pocity z této školy?

Žákyni Nikole se na škole líbí, jsou tu skvělí učitelé a kolektiv. (otázka č. 3)

Paní učitelce se tu také líbí, je to její první škola, nemá ráda změny. (otázka č. 3))

Paní kuchařce se na škole líbí, neměnila by. (otázky č. 3 a č. 5)

Panu školníkovi se na škole líbí částečně, podle toho jak mu to vychází. (otázka č. 3)

Paní uklízečce se tu líbí a neměnila by za jinou školu. (otázka č.3)

2. Jak vnímají vztahy k ostatním zúčastněným na této škole?

Pro Nikolu jsou vztahy na škole skvělé, vnímá velice dobře, že každý je jiný a je úplně v pořádku, že si všichni nemohou rozumět, ale nikoho pro to neodsuzuje. (otázky č. 4, 8, 18, 20, 21 a 22)

Paní učitelka vnímá vztahy jako dlouhodobě pozitivní až nadstandartní i když dochází k neustálým odchodům a příchodům nových lidí. (otázky č. 4, 7, 14, 15 a 18)

Z pohledu paní kuchařky se tu lidé mají rádi. (otázky č. 4, 17, 20, 21 a 24)

Pan školník vnímá vztahy celkem dobré, a pokud se něco problémového vyskytne, má to vždy řešení. Má výborné vztahy s učitelkami a kuchařkami. (otázky č. 4, 10 a 17)

Paní uklízečka je sama přátelská, s každým se domluví a na to kolik rozdílných povah tu je, tak jsou vztahy dobré. (otázky č. 4, 8, 17, 20 a 21)

3. Co vnímáte kriticky na této škole?

Nikolu mrzí, že se někteří spolužáci straní ostatních, když mají učitelé špatnou náladu a přenáší to na žáky, nepochopení některých učitelů, když se žák necítí dobře a nedodržování hygieny některých učitelů. (otázky č. 7, 9, 10 a 11)

Paní učitelka vnímá kriticky žáky narušitele ve třídě, rodiče, co nepečují o své děti, hygienu některých starších žáků a pomalá práce pana školníka. (otázky č. 8, 11 a 22)

Paní kuchařce se nelíbí rivalita a naschvály mezi některými žáky na obědě, špatné návyky z domova – žáci si po sobě neuklízí. (otázky č. 8 a 12)

Pan školník vnímá velice kriticky drzé chování žáků k učitelům a netaktní chování některých rodičů k němu samotnému. (otázky 18, 23 a 25)

Paní uklízečce se nelíbí nepořádnost některých žáků a jejich špatné návyky z domova a drzé chování žáků k učitelům. (otázky č. 18)

4. Jak oslovení sami komunikují s ostatními ve škole?

Nikola je velice komunikativní sama o sobě, vypověděla, že se o přestávkách se spolužáky učí a pomáhají si, často si povídá s paní učitelkami, uklízečkami a kuchařkami. (otázky č. 17, 18 a 21)

Paní učitelka si s kolegyněmi povídá neustále, ať již o osobních věcech tak i o vyučování, tím se často mohou řešit problémy, které nastanou, do třídy nikdy nenosí špatnou náladu, ví, že by se to odrazilo na žácích (sama mohu potvrdit, patří mezi jednu z nejoblíbenějších učitelek na škole a mezi učiteli platí to samé). (otázky č. 9, 14 a 23)

Paní kuchařka si velice ráda povídá u výdejního okénka s dětmi, většinu dětí zná jménem a prohodí s každým něco vtipného, s učiteli by si povídala také ráda, ale není prostor a čas. (otázky č. 14, 17 a 22)

Pan školník si povídá s dětmi občas, ale nejvíc ho mají rádi děti z prvního stupně, nosí u nakreslené obrázky, rád si povídá s paní učitelkami, se kterými má výborné vztahy. (otázky č. 14 a 22)

Paní uklízečka si povídá úplně s každým a nedělá rozdíly. (otázky č. 14, 17 a 22)

6.4.5 Vyhodnocení rozhovorů

Výsledky mého kvalitativního výzkumu naznačují, že mezilidské vztahy na této škole prožívají dotazovaní svým osobitým způsobem. Každá jejich odpověď na otázku je primárně a především jejich vlastní odpovědí. Každý vidí vztahy na této škole ze svého vlastního pohledu, protože každý hraje na této škole jinou sociální roli. To se nejvíce ukázalo na výzkumné otázce č. 3. Co vnímáte kriticky na této škole? Tam se odpovědi lišily. Právě tyto odpovědi přispěli k tomu, aby se škola mohla zaměřit na problémy, které z tohoto kritického vnímání vyšly. Velice pozitivní pro tuto školu je shoda dotazovaných v pocitu na školu, vnímání vztahů mezi všemi zúčastněnými na škole a jejich vzájemná komunikace. Za klíčovou otázku považuji právě komunikaci na této škole, která značně přispívá k dobrému klimatu této školy.

Problémy, které vyvstaly z tohoto kombinovaného výzkumu, se staly výstupem pro praxi a následně možností jak je dále řešit.

6.5 Závěr výzkumné části - praktické dopady pro praxi

Na základě šetření vzájemných vztahů mezi žáky jsme doplnili po poradě s vedením školy, výchovnou poradkyní, metodikem prevence a pedagogického sboru do ŠVP naší školy soupis opatření, který by měl vést ke zlepšení situace. Soupis opatření byl vložen do ŠVP na konci listopadu.

Soupis opatření pro žáky se týkal těchto bodů:

1. zavedení adaptačních pobytů na víkend pro žáky 6. tříd s učiteli druhého stupně
2. řešení problémů pouze na třídnických hodinách, aby nebyla narušována výuka
3. společné projekty na celý den pro žáky druhého i prvního stupně

4. více společných akcí mimo areál školy (zábavné, sportovní, kulturní, rekreační, vzdělávací)
5. navýšení dotace předmětu výchova ke zdraví společně s etickou výchovou v 6. ročnících
6. branný den pro žáky 8. a 9. tříd - červen
7. „Čarodějnice“ – soutěžení ve škole s odpoledním opékáním špekáčků – 1. a 2. stupeň

Plnění opatření:

Prosinec 2017 – „Vánoční soutěžení“ – akce pro druhý stupeň (poslední školní den před vánočními prázdninami se řešili hlavolamy a úkoly z výukových předmětů, soutěžila družstva z jednotlivých tříd)

Leden 2018 – „Běžecké lyžování“ pro 8. a 9. třídy na Měděnci a Božím Daru

Březen 2018 - Akce „Noc ve škole“ – 6. ročníky přespali jednu noc ve škole (uspořádání vlastního programu spojenou s vařením ve školní kuchyňce)

Únor 2018 – „Učíme ty menší“ – projektový den, 9. třídy si sami zorganizovali soutěžení a přednášky formou her pro jejich spolužáky od 1. do 5. třídy

Na základě šetření vzájemných vztahů mezi učiteli, vedením školy a nepedagogických pracovníků se vedení školy na poradě s učiteli rozhodlo udělat stejný soupis opatření pro zlepšení a podporu vzájemných vztahů.

Soupis opatření pro učitele a ostatní zaměstnance se týkal těchto bodů:

1. obnovení pravidelného scházení učitelů s vedením školy každý první čtvrtek v měsíci.
2. absolvování společného víkendu všech zaměstnanců školy, 2x ročně ve vybraných lokalitách naší vlasti (září a červen)
3. společné oslavy (Vánoce, Den učitelů, konec školního roku)
4. sportovní akce (v rámci možností a věku)

Plnění opatření:

Prosinec 2017 – „Vánoční posezení“ (zúčastnili se všichni zaměstnanci školy, zábavný program z řad učitelů a rozdávání dárků)

Prosinec 2017 až duben 2018 – pravidelné scházení učitelů (dobrovolné) s vedením školy (u kávy a kulinářských domácích dobrot) ve sborovně

Únor 2018 – „Odbíjená“ (zápas mezi pedagogickým sborem a nepedagogickým)

Březen 2018 – Den učitelů ve sborovně (občerstvení, hraní na kytaru)

Červen 2018 – objednaný víkend pro všechny pracovníky školy s programem

7 Závěr

Domnívám se, že cíl mé práce byl splněn. Zmapovala jsem mezilidské vztahy na základní škole, která má dlouholetou tradici. Všichni dotazovaní si uvědomovali, že jsou se školou vzájemně provázáni a není jim lhostejné, jaké vztahy na škole jsou. Škola je jakousi komunitou, jejíž součástí se stanou všichni, kdo zde působí a je jedno jakou roli zastává, protože tato provázanost se školou ovlivňuje jejich citění a jednání.

Mít a udržovat mezilidské vztahy není něco samozřejmého. Neustále se musí na nich pracovat a je potřeba všech, kterých se to týká, aby si uvědomili, že nemohou očekávat aktivitu jen od ostatních. Na nás na učitelích je vytvářet „optimální“ vztahy žádoucí. To, jaké bude klima na škole, do značné míry ovlivní vztah žáků ke škole a školním povinnostem. Pokud budou na škole „optimální vztahy“ může to v budoucnu rozhodnout také o tom, jak se žáci uplatní ve společnosti. Nesmí se zapomenout, že subjektivní pocit uspokojení musí mít také učitelé a ostatní zaměstnanci školy, aby je jejich práce naplňovala. Nejdůležitějším prostředníkem mezi dobrými vztahy je komunikace a řešení problémů, pokud nastanou.

Vztahy na této základní škole jsou dobré, ale šetřením se ukázalo, že nejsou bezproblémové. Díky opatřením, na kterých se podílelo vedení této školy a pedagogický sbor, se pomalu začínají problémy řešit ke spokojenosti všech. Práce na škole je vždy běh na dlouhou trať, a proto je důležité, aby si škola uměla stanovit cíle, které jsou splnitelné, jen tak se může posunout dál.

8 Seznam použitých informačních zdrojů

1. PELCOVÁ, N. *Wilhelm Dilthey: základy filosofie prožitku*. Praha: Kreace, 2000. ISBN 80-902125-3-0.
2. GILLERNOVÁ, I. a kol., *Psychologické aspekty změn v české společnosti*. Praha: Grada, 2011, 135s. ISBN 978-80-247-2798-1
3. GRECMANOVÁ, H. a kol., *Klima školy. Soubor dotazníků pro učitele, žáky a rodiče*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012, ISBN 978-80-87063-80-4
4. HAYES, N., *Aplikovaná psychologie*. Praha: Portál, 2003, 9s. ISBN 80-7178-807-4
5. HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2. Přepřacované a doplněné vyd. Praha: Grada, 2015, 23s. ISBN 978-80-247-4674-6
6. JEŽEK, S. (Ed.), *Psychosociální klima školy I*. Brno: MSD, 2003, 151s. ISBN 80-86633-13-6
7. KALHOUS, Z., OBST O. a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002, 134s. ISBN 80-7178-253-X
8. KUČÍREK, J. a kol., *Aplikovaná psychologie*. Praha: Grada, 2017, 9s. a 227s. ISBN 978-80-271-0189-0
9. LOJDOVÁ, K., *Skryté kurikulum, žité příběhy. Narativy studentů učitelství o škole. Pedagogická orientace*, 25(5), 649–670. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/PedOr2015-5-649>
10. MARÁDOVÁ E., *Vybrané kapitoly z didaktiky výchovy ke zdraví*. Praha: Univerzita Karlova 2014, ISBN 978-7290-662-8
11. MAREŠ, J., Diagnostika sociálního klimatu. In: JEŽEK, S. (Ed.) *Psychosociální klima školy I*. Brno: MSD, 2003, 39s. ISBN 80-866633-13-6
12. MAREŠ, J., *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál, 2013, 624s. ISBN 978-80-262-0174-8
13. MAREŠ, J., Sociální klima školy. In: Čáp, J., Mareš, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001, 581s. ISBN 80-7178-463-X
14. MARKOVÁ, I., *Dialogičnost a sociální reprezentace. Dynamika mysli*. Praha: Academia, 2007, 284s. ISBN 978-80-200-1542-6
15. MYERS, D. J., *Sociální psychologie*. Brno: Edika, 2016, 13s. ISBN 978-80-266-0871-4

16. PÍŤHA, P., HELUS, Z., *Návrh pojetí obecné školy*. Praha: portál, 1993, 21s. ISBN 80-85282-65-8
17. PELCOVÁ, N., *Vzorce lidství*. Praha: Portál, 2010, 137s. ISBN 978-80-7367-756-5
18. PETTY, G., *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 1996, 68s. ISBN 80-7178-070-7
19. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2005, ISBN 978-80-7367-546-2
20. PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-772-8
21. PRUCHA, J. WALTEROVÁ E., MEREŠ J, *Pedagogický slovník*. 3.vyd. Praha: Portál, 2001, 110s. ISBN: 80-7178-579-2
21. SPITZER, M., *Kybermoc!* Brno: Host, 2016, 10s. ISBN 978-80-7491-792-9
22. VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. 2., přepracované a rozšířené vyd. Praha: Grada, 2008, 17s. ISBN 978-80-247-1428-8
23. WALTEROVÁ, E. *Kurikulum – proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Brno: Masarykova univerzita 1994, ISBN 80-210-0846-6
24. HEWSTONE, M., STROEBE, W. *Sociální psychologie*. Praha: Portál, 2006, 100s. ISBN 80-7367-092-5
25. DUNDELOVÁ, J. *Úvod do sociální psychologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7932-8.
26. GIDDENS, A. *Sociologie*. Aktualizované a rozšířené vyd. Praha: Argo, 2013, 60s. ISBN 728-80257-0807-1
27. MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. 2013, [online] [cit. 2014-12-07]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/file/433_1_1/.
28. REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009, 56s. ISBN 978-80-247-3006-6
29. CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha:

Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.

30. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEDOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd.

2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

9 Seznam příloh

Příloha 1 – Evaluační hodnocení školy

Termín:

duben - červen 2015

Forma získání dat:

elektronické dotazníky v elektronické žákovské knížce

Vyjádření míry souhlasu s tvrzeními, možnost dalších komentářů k daným tématům

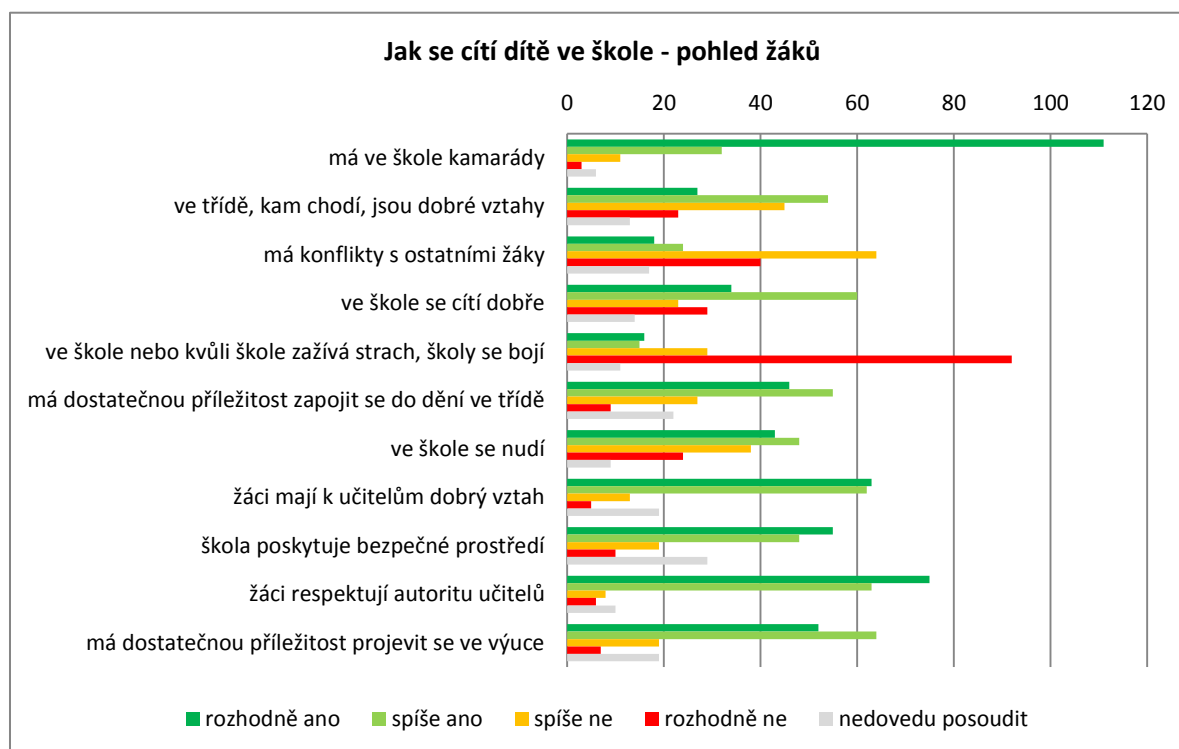
Zúčastnění respondenti:

Pedagogičtí pracovníci	31
Rodiče žáků	120
Žáci 4. - 9. tříd	163

Řazení témat hodnocení

8) Hodnocení vztahů mezi pedagogickými pracovníky a žáky- pedagogičtí pracovníci, rodiče, žáci

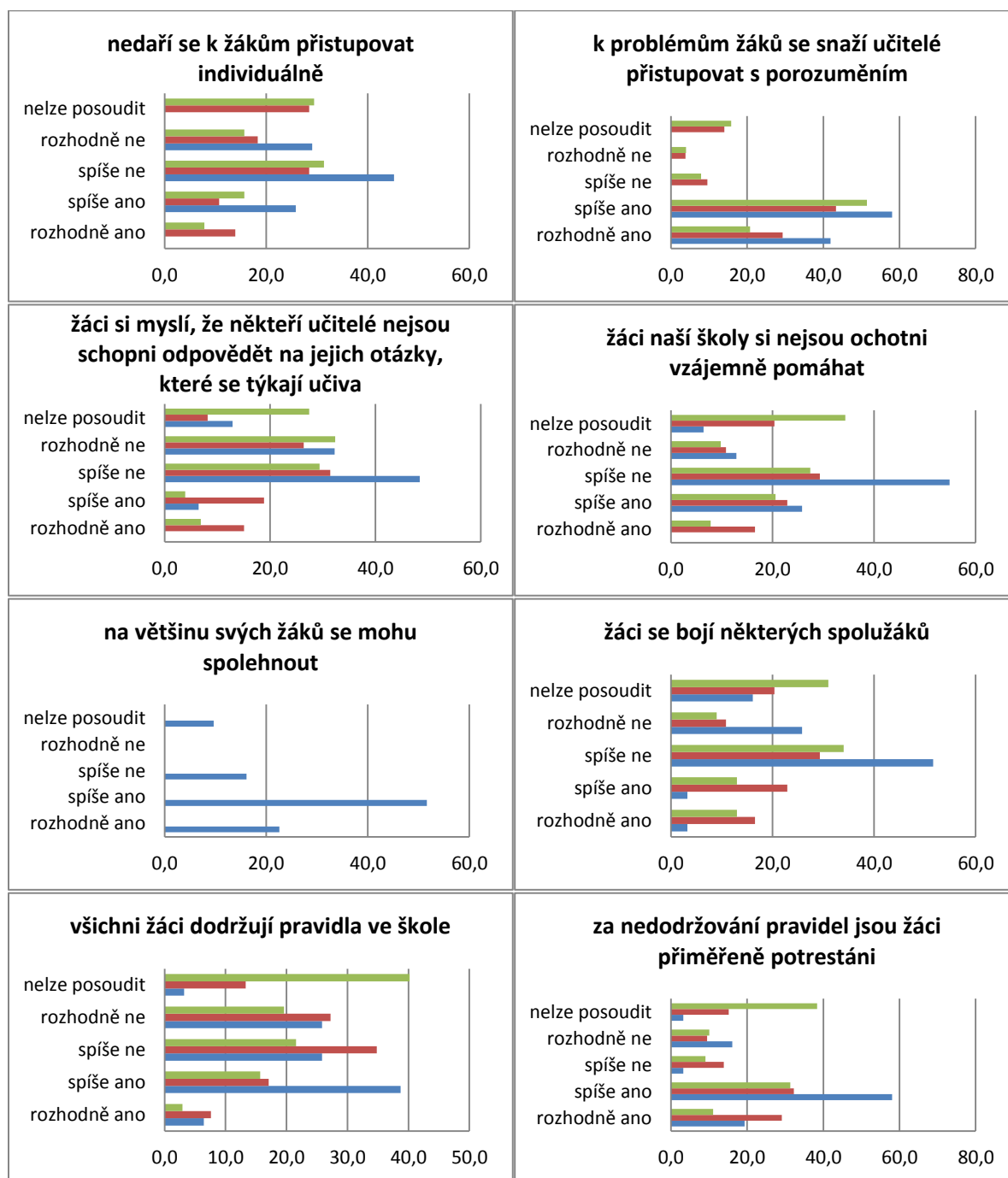
9) Hodnocení školy pedagogickými pracovníky - pedagogičtí pracovníci

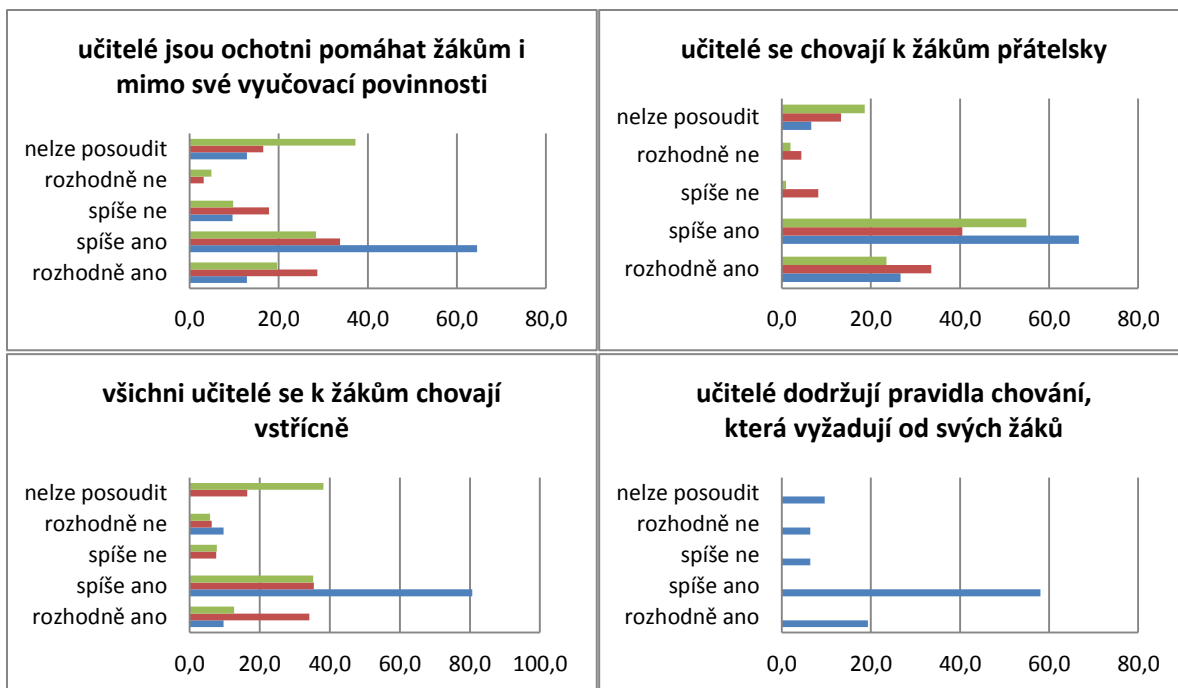

8) Hodnocení vztahů mezi pedagogickými pracovníky a žáky - pedagogičtí pracovníci, rodiče, žáci

Pro vyhodnocení každé otázky je vypracován samostatný graf, odpovědi jsou znázorněny v procentech.

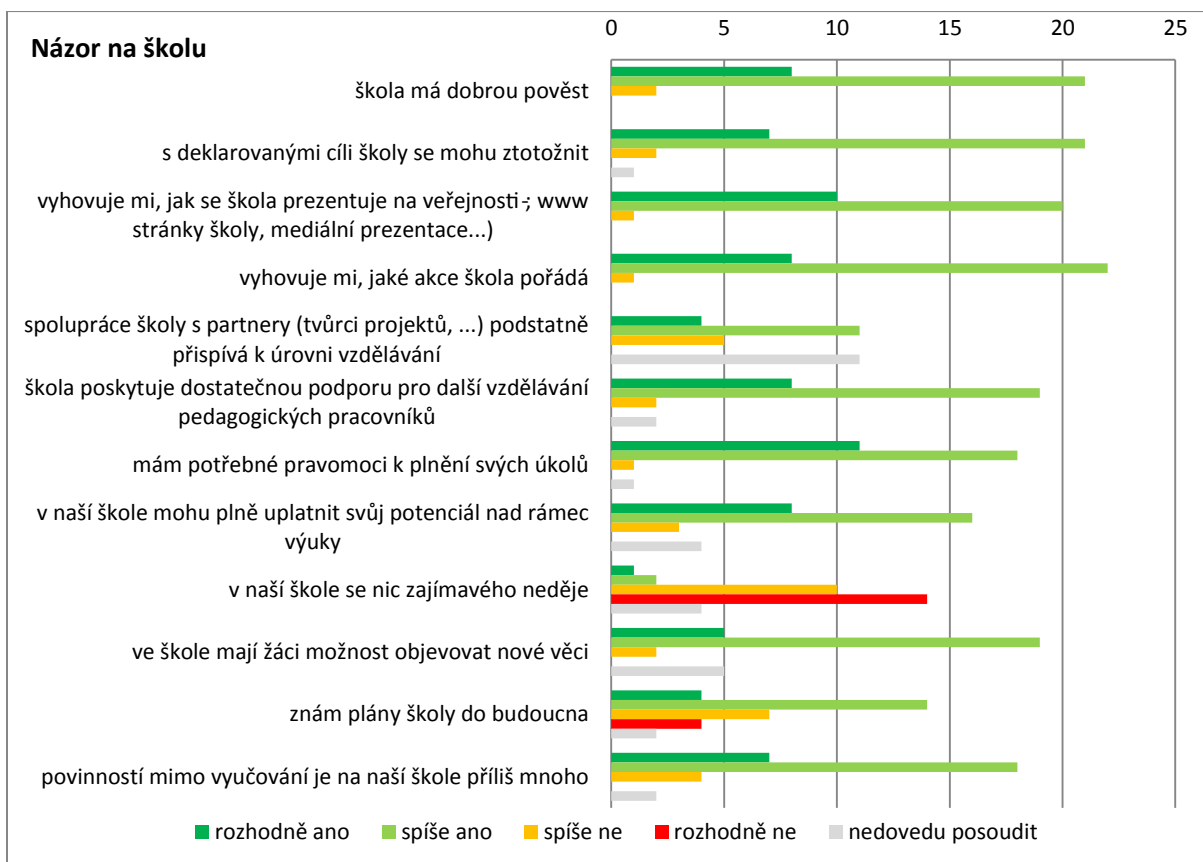
Legenda: ■ Rodiče ■ Žáci ■ Pedagogičtí pracovníci

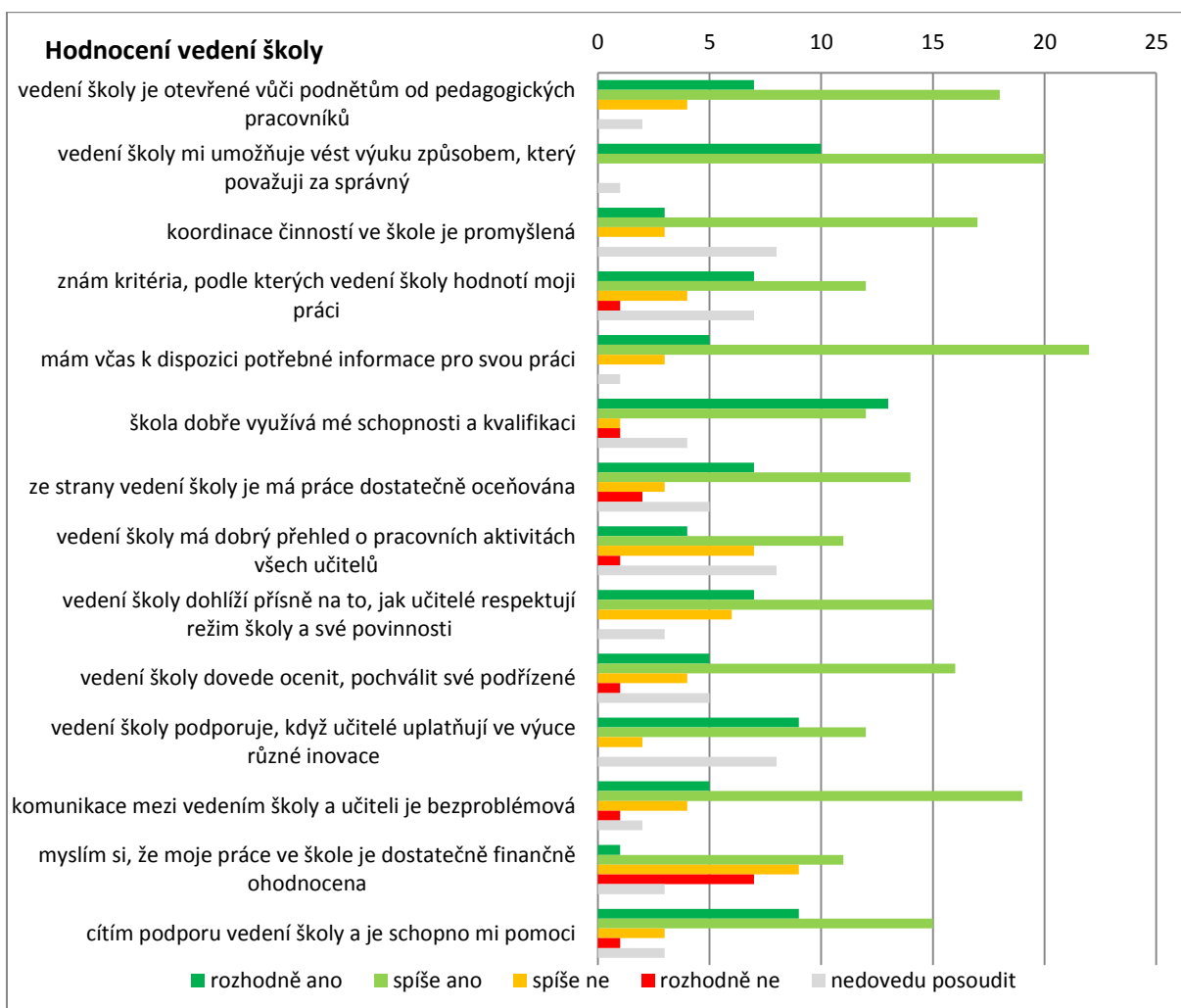
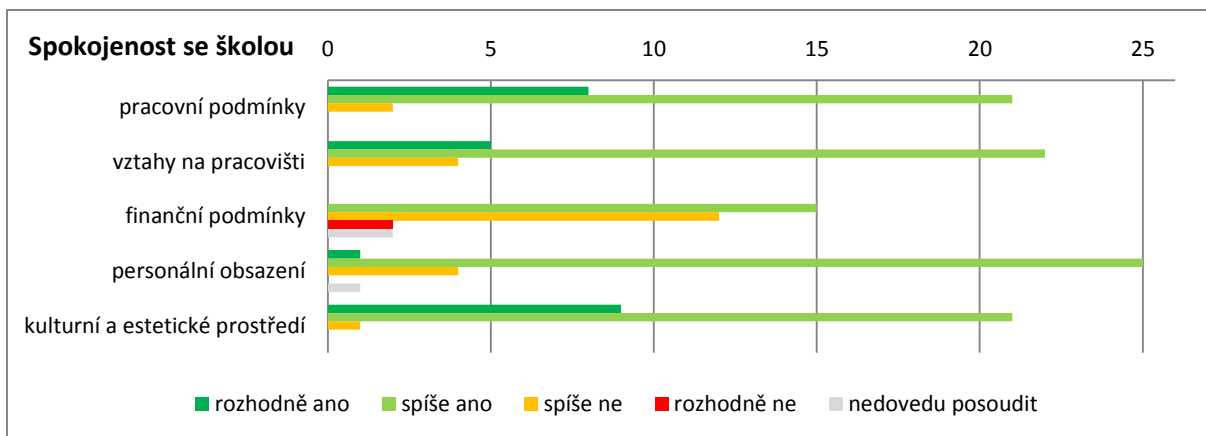

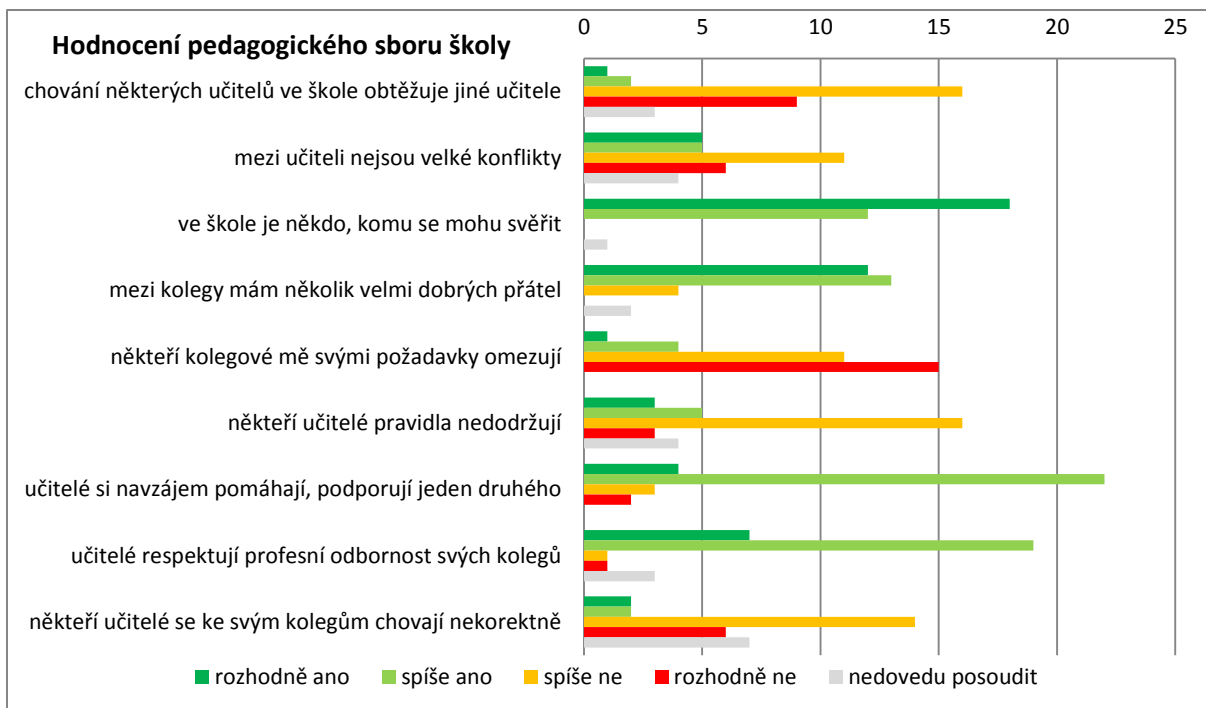

9) Hodnocení školy pedagogickými pracovníky

Pro vyhodnocení každé oblasti otázek je vypracován samostatný graf, hodnoty grafů představují početní zastoupení odpovědí.

Strukturovaný rozhovor pro žáka

1. Do jaké chodíš třídy?
2. Navštěvuješ tuto školu od prvního ročníku?
3. Jsi rád, že chodíš právě na tuto školu?
4. Jak vnímáš vztahy na naší škole mezi všemi, se kterými se denně setkáváš?
5. Kdyby ses mohl (a) znovu rozhodnout, šla by si na jinou školu?
6. Je pro tebe důležité jestli tě učí učitel nebo učitelka?
7. Dokážeš posoudit, jak vnímají vztahy na škole tvoji spolužáci?
8. Co myslíš, jaké pracovní vztahy jsou mezi učiteli na této škole, jak se k sobě chovají?
9. Je důležité, aby měli vyučující stále dobrou náladu?
10. Mají všichni učitelé pochopení pro žáky, kteří se z nějakého důvodu necítí dobře?
11. Je pro tebe důležité, jak jsou učitelé ve škole upravení?
12. Myslíš si, že je důležité pro učitele, že jsou žáci upravení?
13. Víš něco více o svých učitelích, než jen to že učí na škole určité předměty?
14. Povídají si se žáky někteří učitelé i o přestávkách?
15. Na kterých hodinách se nejvíce nasmějete a proč?
16. Povídáte si v některých hodinách o vztazích na vaší škole?
17. Co děláš ty a tví spolužáci o přestávkách?
18. Jaké máte ve škole paní uklízečky?
19. Pomáháš rád (a) někomu z dospělých (učitelům, uklízečkám, školníkovi) ve škole?
20. Myslíš, že jsou ostatní žáci ochotni pomoci, když je někdo z dospělých požádá, myslím tím pomoc s odnesením pomůcek, sběru či jiných podobných aktivit?
21. Jaké zkušenosti máš s paní kuchařkami?
22. A jaký je váš pan školník?
23. Povídáš si s rodiči o tom, jaký byl tvůj den ve škole?
24. Co si myslí tvoji rodiče o učitelích, kteří tě učí?
25. Budeš rád (a) vzpomínat na základní školu, učitele a spolužáky?

Strukturovaný rozhovor pro učitelku

1. Jak dlouho učíte na této škole?
2. Na jakém stupni učíte a jaké předměty?
3. Jste rád (a), že učíte právě na této škole?
4. Jak vnímáte vztahy mezi všemi zúčastněnými na této škole?
5. Kdybyste se mohl(a) rozhodnout, šla (šel) by jste na jinou školu?
6. Jsou pro vás důležité vztahy ve třídě, ve které učíte?
7. Dokážete posoudit, jak vnímají vztahy ve škole vaši kolegové?
8. Co myslíte, jaké vztahy jsou mezi žáky na naší škole?
9. Je důležité, aby měli vyučující stále dobrou náladu?
10. Mají vaši žáci pochopení pro to, když se učitel necítí dobře?
11. Je pro vás důležité, aby byli žáci ve škole upraveni?
12. Myslíte, že žáci vnímají, jak chodí oblékání učitelé?
13. Zajímáte se více o to, než jak prospívají žáci, tak jaké mají zájem, koníčky a podobně?
14. Chtějí si žáci o přestávkách s učiteli povídat, když je na doзору?
15. Dokáží vás žáci rozesmát nebo vy je?
16. Povídate si někdy ve vašich hodinách o vzájemných vztazích?
17. Pokud máte dozor, co dělají většinou děti o přestávkách?
18. Jaké máte vztahy s paní uklízečkami?
19. Jsou na vaší škole děti ochotni pomáhat, pokud je o to někdo z učitelů požádá?
20. Jsou ochotni Vám pomoci všichni kolegové, když je požádáte?
21. Jaké zkušenosti máte s paní kuchařkami?
22. Jaký je váš pan školník?
23. Povídate si s kolegy o prožitcích z vyučovacích hodin?
24. Jak si stojíte u rodičů žáků, které učíte?
25. Vzpomínáte někdy na žáky, kteří opustili tuto školu?

Strukturovaný rozhovor pro paní kuchařku

1. Jak dlouho pracujete na této škole?
2. Vybrala jste si sama tuto školu nebo Vám byla doporučena?
3. Jste spokojená na této škole?
4. Jak vnímáte vztahy mezi všemi zúčastněnými na této škole?
5. Kdybyste se mohl(a) rozhodnout znovu, šla (šel) by jste na jinou školu?
6. Jsou pro vás vztahy na této škole důležité?
7. Dokážete posoudit, jak vnímají vztahy na této škole kolegyně?
8. Co myslíte, jaké jsou vztahy na vaší škole mezi žáky?
9. Je důležité, aby měli vyučující stále dobrou náladu?
10. Respektují vás učitelé a žáci na této škole?
11. Je pro vás důležité, aby žákům ve vaší jídelně chutnalo?
12. Myslíte si, že žáci vnímají, že po nich uklízíte i to, co byste neměla?
13. Jsou žáci ochotni sami si po sobě uklidit a požádat vás o pomoc?
14. Povídají si s vámi žáci někdy?
15. Jak vnímáte žáky na této škole?
16. Všimáte si někdy toho, jak se žáci chovají při obědě?
17. Jaké máte vztahy s paní učitelkami?
18. Jak se chovají žáci k učitelům na této škole?
19. Pomáhají vám vaše kolegyně, když je o to požádáte?
20. Jaké zkušenosti máte s paní uklízečkami?
21. Jak se k vám chová pan školník?
22. Povídáte si ve volných chvílích s paní učitelkami a učiteli?
23. Choval se k vám někdy někdo na škole netaktně či hrubě ze žáků i učitelů?
24. Vychází vám vedoucí této školy vstříc?
25. Myslíte si, že děti mají dobré základy výchovy z domova.

Strukturovaný rozhovor pro pana školníka

1. Jak dlouho pracujete na této škole?
2. Vybral jste si sám tuto školu nebo Vám byla doporučena?
3. Jste spokojený na této škole?
4. Jak vnímáte vztahy mezi všemi zúčastněnými na této škole?
5. Kdybyste se mohl rozhodnout znovu, šel byste na jinou školu?
6. Jsou pro vás vztahy na této škole důležité?
7. Dokážete posoudit, jak vnímají vztahy na této škole paní uklízečky?
8. Co myslíte, jaké jsou vztahy na vaší škole mezi žáky?
9. Je důležité, aby měli vyučující stále dobrou náladu?
10. Respektují vás učitelé a žáci na této škole?
11. Je pro vás důležité, aby byli žáci vedeni k pořádku?
12. Myslíte si, že žáci vnímají, že udržujete školu v chodu?
13. Jsou žáci ochotni sami požádat vás o pomoc?
14. Povídají si s vámi žáci někdy?
15. Jak vnímáte žáky na této škole?
16. Všimáte si někdy toho, čím se baví žáci o přestávkách?
17. Jaké máte vztahy s paní učitelkami?
18. Jak se chovají žáci k učitelům na této škole?
19. Pomáhají vám žáci, učitelé, když je o to požádáte?
20. Jaké zkušenosti máte s paní kuchařkami?
21. Jak se k vám chovají paní uklízečky?
22. Povídáte si ve volných chvílích s paní učitelkami a učiteli?
23. Choval se k vám někdy někdo na škole netaktně či hrubě ze žáků i učitelů?
24. Vychází vám vedení této školy vstříc?
25. Myslíte si, že děti mají dobré základy výchovy z domova.

Strukturovaný rozhovor pro paní uklízečku

1. Jak dlouho pracujete na této škole?
2. Vybrala jste si sama tuto školu nebo Vám byla doporučena?
3. Jste spokojená na této škole?
4. Jak vnímáte vztahy mezi všemi zúčastněnými na této škole?
5. Kdybyste se mohl (a) rozhodnout znovu, šla (šel) byste na jinou školu?
6. Jsou pro vás vztahy na této škole důležité?
7. Dokážete posoudit, jak vnímají vztahy na této škole kolegyně?
8. Co myslíte, jaké jsou vztahy na vaší škole mezi žáky?
9. Je důležité, aby měli vyučující stále dobrou náladu?
10. Respektují vás učitelé a žáci na této škole?
11. Je pro vás důležité, aby byli žáci vedeni k pořádku?
12. Myslíte si, že žáci vnímají, že po nich uklízíte i to, co byste neměla?
13. Jsou žáci ochotni sami si po sobě uklidit a požádat vás o pomoc?
14. Povídají si s vámi žáci někdy?
15. Jak vnímáte žáky na této škole?
16. Všimáte si někdy toho, čím se baví žáci o přestávkách?
17. Jaké máte vztahy s paní učitelkami?
18. Jak se chovají žáci k učitelům na této škole?
19. Pomáhají vám vaše kolegyně, když je o to požádáte?
20. Jaké zkušenosti máte s paní kuchařkami?
21. Jak se k vám chová pan školník?
22. Povídáte si ve volných chvílích s paní učitelkami a učiteli?
23. Choval se k vám někdy někdo na škole netaktně či hrubě ze žáků i učitelů?
24. Vychází vám vedení této školy vstřícně?
25. Myslíte si, že děti mají dobré základy výchovy z domova.